

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**AYRILMA BİREYLEŞME VE SOSYAL UYUM
ARASINDAKİ İLİŞKİDE YETİŞTİRİLME
HATIRALARININ ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fevziye DENİZ

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

TEMMUZ 2022

**T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**AYRILMA BİREYLEŞME VE SOSYAL UYUM
ARASINDAKİ İLİŞKİDE YETİŞTİRİLME
HATIRALARININ ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Fevziye DENİZ
(201287001)**

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER

TEMMUZ 2022

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 201287001 numaralı öğrencisi **Fevziye DENİZ**'in "Ayrılma Bireyleşme ve Sosyal Uyum arasındaki İlişkide Yetiştirilme Hatıralarının Rolü" adlı tez çalışması, 26.07.2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından **Oy Birliği** ile Yüksek Lisans tezi olarak **Kabul** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

- 1) **Tez Danışmanı:** Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER
- 2) **Jüri Üyesi :** Dr. Öğr. Üyesi Neşe SARUHAN
- 3) **Jüri Üyesi :** Dr. Öğr. Üyesi Neslihan SAYRAÇ KAVADAR

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ayrılma Bireyleşme ve Sosyal Uyum arasındaki İlişkide Yetiştirilme Hatıralarının Rolü” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından itibaren sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımca yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, çalışmanın içinde kullandıkları her yerde atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım. (26/07/2022)

Fevziye DENİZ

ÖNSÖZ

İnsanın erken dönem yaşantılarının, yetişkinlik hayatını ne derece etkilediğine olan şaşkınlığım ile başlayan merak, bugün yaptığım tez çalışmamda etkili olmuştur. Simbiyotik bir bağ ile geldiğimiz dünyada, oradan ayrışarak, aynı dünyada kendimize ait bir yer edinebilmenin özel çabasını anlamak benim için hep kıymetli ve çaba sarf etmeye devam edeceğim bir yol olacaktır. İnanmışım ve inat ettiğim bu yolda, insanı anlama gayretimde, etik ilkelerden ayrılmadan, psikoloji bilimini savunarak ve arkasında durarak, önce zarar vermemeyi aklımdan çıkarmadan yürüyebilmeyi diliyorum.

Bu çalışmamda ve yüksek lisans sürecim boyunca, benimle bilgi ve deneyimlerini ilgiyle paylaşan, büyük emeği olan değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Neslihan SAYRAÇ KAVADAR'a, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaştığı, bunu ilgi ve sevgi ile yaparak öğrettiği ve bana hep destek olduğu için çok teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans süreci boyunca teorik ve klinik deneyimlerini sonsuz empati ve ilgi ile paylaşan, klinikçi kimliğimi ve kulağımı geliştirmeme özenle yardımcı olan, çok kıymetli süpervizörüm sayın Dr. Sibel MERCAN'a bana kattığı her şey için sonsuz teşekkür ediyorum.

Her anımda yanımda olan, verdiğim her kararda destekleyen sevgili annem Ayten DENİZ ve sevgili babam Erol DENİZ, beni sevgiyle büyüttüğünüz ve verdiğiniz emek için size sonsuz teşekkür ediyorum.

Başta Merin Nur HACIOĞLU olmak üzere bana motivasyon kaynağı olan, tezime destek veren tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum. Süreç boyunca yanımda olan çok sevgili arkadaşlarım, neşe kaynaklarım, Esra MUZ, Gülsüm BAŞOĞLU ve Sümeyye PİŞKİN'e destekleri ve var oldukları için teşekkür ediyorum.

Son ve özel olarak, bu süreçte evdeki değişken tüm ruh hallerime tanık olan ve saygı gösteren, beni dinlendiren ve devam etmeme yardımcı olan canım oğlum COOKIE'ye bana eşlik ettiği için çok teşekkür ediyorum.

Temmuz 2022

Fevziye DENİZ

Psikolog

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. AYRILMA BİREYLEŞME	4
1.1.1. Mahler'in Ayrılma Bireyleşme Kuramı.....	4
1.1.2. Ayrılma Bireyleşmenin Gelişimsel Basamakları	6
1.1.3. Peter Blos'un İkincil Ayrılma Bireyleşme Süreci	9
1.1.4. Yetişkinlik Döneminde Ayrılma-Bireyleşme	11
1.1.5. Ayrılma Bireyleşme ile ilgili Diğer Yaklaşımlar	12
1.1.6. Ayrılma Bireyleşme ve Psikopatoloji	14
1.2. SOSYAL UYUM.....	16
1.2.1. Sosyal Uyum ve Kuramsal Çerçeve	16
1.2.2. Sosyal Uyumsuzluk	18
1.2.3. Sosyal Uyum Etkileyen Etmenler	18
1.2.4. Sosyal Uyum ve Aile	20
1.3. YETİŞTİRİLME HATIRALARI	21
1.3.1. Duygusal sıcaklık	21
1.3.2. Reddedilme.....	22
1.3.3. Aşırı korumacılık	22
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	23
1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	23
1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	24
1.7. TANIMLAR.....	24
2. YÖNTEM	26
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	26
2.2. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	26
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	28
2.3.1. Demografik bilgi formu.....	28
2.3.2. Ayrılma Bireyleşme Envanteri (ABE).....	28
2.3.3. Hacettepe Kişilik Envanteri.....	28
2.3.4. Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği (s-EMBU)	29
2.4. İŞLEM	30
3. BULGULAR	31
3.1. BETİMLESEL İSTATİSTİK SONUÇLARI	31
3.2. ÖLÇEKLERE İLİŞKİN GÜVENİRLİK VE NORMALLİK ANALİZLERİ.....	32
3.3. ARAŞTIRMA SORULARINA YANIT BULMAK İÇİN YAPILAN ANALİZLERDEN ELDE EDİLEN BULGULAR	34
3.3.1. Demografik Değişkenlere Göre Ayrılma Bireyleşme Envanteri Ve Alt Boyutlarının İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	34
3.3.2. Demografik Değişkenlere Göre Yetiştirilme Hatıralarım ve Alt Boyutlarının İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	35
3.3.3. Demografik Değişkenlere Göre Hacettepe Kişilik Envanteri Ve Alt Boyutlarının İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	37
3.3.4. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi.....	38
3.3.5. Regresyon Analizi.....	43
3.3.6. Regresyon Etkisinin İncelenmesi	43

4.TARTIŞMA.....	44
4.1. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN AYRILMA-BİREYLEŞME, SOSYAL UYUM VE YETİŞTİRİLME HATIRALARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	44
4.1.1. Cinsiyetin Değişkenler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi	44
4.1.2. Psikiyatrik Tanı veya Tedavinin Değişkenler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi.....	46
4.1.3. Bebeklik Dönemlerinde Bakımlarından Sorumlu Kişilerin Değişkenler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi.....	48
4.2. DEĞİŞKENLER ARASI KORELASYON ANALİZİNİN İNCELENMESİ.....	49
4.3. REGRESYON ANALİZİNİN İNCELENMESİ.....	50
5 .SONUÇ VE ÖNERİLER	51
5.1. ÖNERİLER.....	54
KAYNAKÇA.....	56
EKLER	64
ÖZGEÇMİŞ	75

KISALTMALAR LİSTESİ

- ABE:** Ayrılma-Bireyleşme Envanteri
HKE: Hacettepe Kişilik Envanteri
(S-EMBU): Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği
AAS: Algılanan Anne Sıcaklığı
ABS: Algılanan Baba Sıcaklığı
AAR: Algılanan Anne Reddi
ABR: Algılanan Baba Reddi
AAK: Algılanan Anne Koruyuculuğu
ABK: Algılanan Baba Koruyuculuğu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. : Örneklem Grubuna Ait Betimleyici İstatistik Analiz Sonuçları.....	27
Tablo 2. : Ölçeklerin Puan Ortalamaları, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri	31
Tablo 3. : Kullanılan Ölçeklerin İç Tutarlılık Güvenirlik Analiz Sonuçları.....	32
Tablo 4. : Araştırma Ölçeklerinin Normallik Varsayım Analiz Sonuçları	33
Tablo 5. : Psikiyatrik Tanı veya Tedavinin Ayrılma Bireyleşme Üzerindeki Etkisine İlişkin T-testi Analiz Sonuçları	34
Tablo 6. : Cinsiyetin Algılanan Baba Reddi Üzerindeki Etkisine İlişkin T-testi Analiz Sonuçları	35
Tablo 7. : Psikiyatrik Tanı veya Tedavinin Algılanan Anne Sıcaklığı Üzerindeki Etkisine İlişkin T-testi Analiz Sonuçları	36
Tablo 8. : Bakımlarından Sorumlu Algılanan Baba Reddi Üzerindeki Etkisine İlişkin T-testi Analiz Sonuçları.....	36
Tablo 9. : Cinsiyetin Antisosyal Eğilimler Üzerindeki Etkisine İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	37
Tablo 10. : Bakımlarından Sorumlu Kişilerin Sosyal Uyum Üzerindeki Etkisine İlişkin T- testi Analiz Sonuçları.....	37
Tablo 11. : Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları	39
Tablo 12. : Sosyal Uyum İle Ayrılma-Bireyleşme Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	43
Tablo 13. : Sosyal Uyumunu Etkileyen Değişkenler	43

AYRILMA BİREYLEŞME VE SOSYAL UYUM ARASINDAKİ İLİŞKİDE YETİŞTİRİLME HATIRALARININ ROLÜ

ÖZET

Bu araştırma ayrılma bireyleşme ve sosyal uyum arasındaki ilişkiyi ve ayrılma bireyleşme ile yetiştirilme hatıralarının sosyal uyum üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada katılımcıların ayrılma bireyleşme düzeyleri, sosyal uyum puanları ve yetiştirilme hatıraları incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini, yaşları 18 ile 59 arasında değişen, 203 kadın ve 111 erkek olmak üzere toplam 314 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Demografik Bilgi Formu”, “Ayrılma Bireyleşme Envanteri (ABE)”, “Hacettepe Kişilik Envanteri Sosyal Uyum Ölçeği” ve “Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği (s-EMBU)” kullanılmıştır. Ölçekler katılımcılara internet yoluyla ulaştırılmıştır. Bu çalışmada bağımsız gruplar testi, korelasyon analizi ve regresyon analizi yapılmıştır.

Çalışmanın bulguları sosyal uyum ve ayrılma bireyleşme arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Analiz sonucunda ayrılma bireyleşme düzeyinin sosyal uyumun anlamlı negatif bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Yetiştirilme hatıraları ve ayrılma bireyleşmenin sosyal uyum üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Ayrılma Bireyleşme, Sosyal Uyum, Yetiştirilme Hatıraları*

THE ROLE OF MEMORIES OF UPBRINGING IN THE RELATIONSHIP BETWEEN SEPARATION, INDIVIDUALIZATION AND SOCIAL ADAPTATION

ABSTRACT

The present study research aims to investigate the relationship between separation individuation and social cohesion and the effects of separation individuation and upbringing memories on social cohesion. In this study, the level of separation-individuation and social cohesion scores and upbringing memories are examined.

314 participants aged between 18-59, 230 females and 111 males, participated in this study. Data collection tools used in this study were “Demographic Information Form”, “Separation-Individuation Scale (SIS)”, “The Hacettepe Personality Inventory, Social Adjustment Scale”, “My Memories of Upbringing Scale”. The scales were administered to the participants through the internet. In the present study, Independent Samples T-test, Pearson Correlation Coefficient and Regression Analysis were used in the data analysis.

The findings of the current study shows that there is a statistically significant difference between social cohesion and separation-individuation. The result of the analysis shows that it that the level of separation-individuation is a significant negative predictor of social cohesion. Upbringing memories and separation individuation are found to have an effect on social cohesion.

Keywords: *Separation-individuation, Social Cohesion, Upbringing memories*

*“Ben, dört haftalıktan otuz-altı haftalığa kadar
bebeklerin gelişiminin araştırmacısı,
en zengin ve ilginç ‘bilgi patlamasını’
ayırılma-birleşme sürecine bağlarken,
zihnimde en merhametli kaosu hissediyorum.”*

Margaret Schönberger Mahler

1. GİRİŞ

Yaşam boyu işlevsellikte etkisi olan ayrılma-bireyleşme süreci, bireyin duygusal, sosyal ve kimlik gelişiminde düzenleyici başlıca rol oynamaktadır. Bireyin gelecekteki ilişkilerine ayrılma-bireyleşme süreci bir temel oluşturmaktadır (Lapsley ve Edgerton, 2002). Bu temelin yansımaları gelecek ilişkilerde karşımıza çıkmaktadır (Nicholas, 2005, aktaran Canel, 2007). Erken çocukluk döneminde kurulan ilişkiler ve yaşantıların etkileri bireyin yetişkinlik döneminde görülmektedir. Bununla birlikte kendiliğin gelişiminde, benliğin oluşumunda ve diğerleriyle ilişkilerinde yine ayrılma bireyleşme sürecinin izleri bulunmaktadır.

İnsanın gelişimi, farklı dönemlere yayılan dinamik süreçleri içermektedir. Mahler, ayrılma bireyleşme kuramı ile erken dönem çocuklukta bireyin psikolojik gelişimini ele almıştır.

Ayrılma bireyleşme süreci erken çocukluk ve ergenlikte belirli gelişimsel güçlükleri içermektedir. Mahler'e göre bu süreç birkaç aşamadan oluşan psikolojik bir doğumdur (Mahler, Pine, Bergman, 1975). Anne ile bebeğin bir olduğu simbiyotik dönemle başlayan süreç, gittikçe bebeğin özerklik kazanacağı aşamalardan geçer. Bebek, anneye olan ilişkiden kademeli olarak farklılaşır. Özerk deneyimleriyle anneden ayrılarak farklı kimlik duygusu kazanır. Blos (1967), Mahler'in kuramını ergenliğe kadar genişletmiş ve ikinci ayrılma-bireyleşme sürecini tanımlamıştır. Jung'a göre ise bireyleşme yaşam boyu süren ve yavaş gelişen, etkilerinin yetişkinlikte anlam kazandığı bir süreçtir (Fordham, 2004). Pek çok araştırmacının kurama katkıları alan yazında görülmüştür.

Birey, diğerlerinden ayrı ve özerk olma duygusunu ayrılma-bireyleşme süreci ile kazanır (Edward vd., 1981). Bireyleşme, bireyin geçmiş veya şimdiki ilişkiler bağlamından git gide farklılaştığı bir süreç olarak ele alınabilir (Karpel, 1976). Bireyleşmeyi sağlıklı bir şekilde başarmış kişi diğerleriyle bağlı olma duygusunu sürdürür ancak iç içe geçmişlik ve kaynaşma görülmez. Yabancılaşma yoktur. Özerklik ve bağımsızlık duyguları yaşantılanır. Bireyleşme genel anlamda kişinin devam eden ilişkileri kapsamında özerk benlik kapasitesi olarak ele alınmaktadır. Kişinin, diğeri ile sağlıklı ve yeterli ilişkiler yaşayabilmesi ve ilişkiyi sürdürebilmesi, kalıcı kimlik duygusunun bireyleşme ile birlikte gelişmesiyle mümkün olduğu ifade edilmektedir (Gürlek, 2006).

Ayrılma-bireyleşme sürecinin normal ve sağlıklı bir şekilde tamamlanması, ebeveynlerle olan ilişkide bireyin onlara karşı hem daha merhametli olmasına hem de onları yeterince iyi olarak deneyimlemesine yol açmaktadır. Ebeveynlerinden ayrılmayı yeteri kadar başarabilen bireylerde özerk kimlik duygusu gelişir. Kazanılan kimlik duygusunun devamının sağlanması sürecin sağlıklı yaşantılanmasıyla ilgilidir (Mahler, 1968, aktaran Taşkın, Yüksel ve Özmen, 2009). İlk ilişkilerin aile içinde sağlıklı kurulması, bireyi dışarıdaki diğerleriyle benzer doyum veren ilişkiler kurmasına yardımcı olmaktadır. Bireyin diğerleriyle ilişki kurabilmesi, infantil dönem kurmuş olduğu nesne bağlarını koparması ile mümkün olmaktadır. Sağlıklı ayrışan birey kimlik duygusu ve yetişkin rolüyle birlikte sorumluluk alma becerileri geliştirir, kendinden sorumlu olma deneyimini yaşantılar. Kişisel yeterliliğin yanında sürecin sağlıklı işlenmesi bireyin diğerleri ve toplum ile birlikte uyum içinde olmasını kolaylaştırır.

Çözümlemeyen engelleme ve hayal kırıklıkları, ayrılma-bireyleşme süreçlerinde sapma veya duraksamaya neden olur. Bu süreçteki bozukluklar, sınırda kişilik örüntüleri, sınır kişilik bozukluğu, narsistik kişilik örüntüleri, narsistik kişilik bozuklukları, aile, arkadaşlık ve evlilik ilişkilerinde işlev bozuklukları ve intihar düşünceleri gibi klinik bağlamda önemli sorunlara neden olmaktadır. Ayrılma ile bir arada kalma ve bağlı olma ile özerk olma çatışmasının çözülmemiş olması, bireyde iyi ve kötü zihinsel temsillerin bütünleşmesine engel olmaktadır. Kendilik-öteki nesnelere ve iyi-kötü temsillerin sağlıklı ayrışamaması sağlıklı gelişim gösteremeyen kimlik ile sonuçlanmaktadır. Pine (1979), ayrılma-bireyleşmedeki bozuklukları iki düzeyde ele almaktadır. Alt düzey bozukluklarda diğerleriyle birlikte olma deneyiminde benlik ve öteki sınırların eksikliği görülmektedir. Sınırların eksikliği ilişkisel problemleri beraberinde getirmektedir. Üst düzey bozukluklarda kişide yalnız kalmaya tahammülsüzlük vardır. Nesne sabitliğinde kusurlar görülür. Kendi benliğinin uzantısı olarak diğerleri üzerinde tüm güçlü kontrol sağlamak istenir. Bireyleşmede sürecindeki aksaklıklar, sağlıksız bağlanma stillerine, olumsuz kendilik ve nesne tasarımları ile diğerlerinin ayrışamaması ve ilişki problemleri gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu süreç içerisinde yaşanan olumsuzluklar ve çözülemeyen çatışmalar ayrılık kaygısına ve kimlik oluşumunda güvensizliklere neden olabilmektedir (Mahler vd., 1975).

Mahler (1969) bebeğin psikolojik gelişiminde bakım verenin rolüne vurgu yapmıştır. Ayrılma bireyleşme sürecinin farklı evrelerindeki annenin sağlıksız tutumu psikopatolojiye neden olabilmektedir. Örneğin normal ortak yaşam evresinde sakinleştirilmeye ihtiyacı olan bebeğin ihtiyacının karşılanmaması, alıştırma döneminde yetersiz duygusal destek veya yeniden

yaklaşma döneminde annenin yeterince orada bulunmayışı ile birlikte bebekte döneme sapanma görülür. Bununla birlikte sağlıksız tutumlar kendilik ve nesne tasarımlarının sağlıklı ayrışmaması, tüm güçlülüğü zarar gören bebeğin sağlıklı narsisizm geliştirememesine neden olabilmektedir.

Çocuğun yakın çevresini ebeveynleri oluşturur. Bronfenbrenner'in (1979) ekolojik sistem teorisine göre en yakın çevre olan mikrosistem çocuğun kişilik gelişiminde en güçlü role sahiptir. Çocuk en çok aile ile iletişim ve temas kurmaktadır. Sosyal ilişkilerinin provası aile içinde yapılmaktadır. Bireyin kimlik duygusu, benlik saygısı, kişilik özellikleri, psikolojik iyi oluş halleri gibi kişinin ruhsal dinamiklerinde erken ve geç çocukluk döneminde ailenin ortamı ve anne-baba tutumlarının rolü araştırmalarla ortaya koyulmuştur (Perris vd., 1994).

Çocuk ve ebeveynleri arasındaki ilişki çocuğun ruhsal ve davranışsal gelişiminde önemli rol sahibidir. Aile içerisindeki anne-baba tutumları çocuk için olumlu ve olumsuz sonuçlara sebep olabilmektedir. Ebeveyn tutumları demokratik, otoriter ve izin verici olarak kategorize edilirken; algılanan ebeveyn tutumları duygusal sıcaklık, reddedici ve korumacı ebeveyn tutumu olarak üçe ayrılmaktadır. Duygusal sıcaklık tutumunun hakim olduğu ailelerde sevgi, destek, özen, kabul ve ilgi gibi kişiliği olumlu yönde etkileyecek davranışsal özellikler bulunmaktadır. Ebeveynlerini sıcak olarak algılayarak büyüyen bireylerde duygularını ifade etme becerisi, olumlu benlik ve diğeriyle sağlıklı uyum görülmektedir. Reddedici ebeveyn algısında ise ilgisiz, sıcaklık ve sevgiden yoksun tutumların var olduğu ifade edilmektedir. Bu tutum, bireyde düşük benlik saygısı, uyum sorunları, bireyselleşmede problem ve saldırganlık gibi olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Aşırı korumacı ebeveyn tutumunda aileler çocukların gelişim dönemine uygun olmayacak şekilde davranışlarda bulunurlar. Çocuğun özerkleşmesine izin verilmez. Aşırı korumacılık algısı ile büyüyen çocuklarda kendilik ve sosyal kabulde eksiklik, duygu ifade becerisi yoksunluğu görülmekle birlikte, özerklik gelişimi de olumsuz yönde etkilemektedir (Blatt ve Homann, 1992). Yapılan araştırmalara göre aşırı koruyucu ve aşırı eleştirel ebeveynler çocuğun bilişsel, psikolojik ve duygusal gelişimine engel olmakta, yetişkinlikte de devam eden sorunlara yol açmaktadır (Htl, 2020). Bireyin gelişimi doğup büyüdüğü ortam ve aile, diğeriyle kurduğu ilişkiler ve yaşantıları etkilemektedir (Sezer, 2010). İçinde bulunduğu durum ve koşullar bireye olumlu özellikle katabileceği gibi bir takım problem ve sorunlara yol açabilmektedir. İlk ilişkilerin ailede ne şekilde kurulduğu ve deneyimlendiği, kişinin ileride diğeriyle gireceği ilişkide önemli olacaktır. Dolayısıyla

aile içerisinde anne-baba-çocuk ilişkisinin sağlıklı olup olmaması kişinin güvenli kimlik kazanımına ve diğerleriyle kuracağı sosyal uyumun sağlıklı gelişmesine yardımcı olacaktır.

Uyum birçok araştırmacı tarafından tanımlanan ve ele alınan bir kavramdır. Genel çerçevede uyum kavramını bireyin çevresi ve kendisi ile iyi ilişkilerde bulunması ve bu ilişkileri sürdürme seviyesi olarak tanımlamıştır (Özgüven, 1992). Sosyal uyum kavramı ise birey içinde bulunduğu sosyal çevrenin özellik ve normlarına karşı duyarlı olması ve özümsemesi ve diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler kurması olarak açıklamıştır (Yapıcı, Yapıcı, 2005; Nadir, 2015). Bireyin, diğeri ile olan ilişkisinin yeterli, sağlıklı ve tatmin edici olması sosyal uyumun getirisi olarak ele alınmaktadır. Bireyin yeni ortam ve durumlarda sorun yaşanmaması ve olası sorunlarla da başa çıkabilmeyi bilmesi yine sosyal uyum ile ilgilidir (Baker ve Siryk, 1984).

Ayrılma bireyleşme sürecinde ortaya çıkan sorunlar, uzun süreli işlevselliği ve uyumu olumsuz yönde etkileyebileceği, kişilik ve ilişki yapısında bozulmalara yol açabileceği, bireyde psikolojik ve kişilerarası sorunlar yaratacağı (Lapsley ve Edgerton, 2002) alan yazında görülmüştür. Literatür taramasından elde edilen bilgilere göre ayrılma-bireyleşme dönemindeki bakım verenin kritik rolü yetişkin dönemindeki ilişkilere etki etmekte ve bireyin sosyal uyumunu zorlaştırmaktadır. Bu çalışmada ayrılma bireyleşme ve sosyal uyum arasındaki ilişki ve ayrılma bireyleşme ile algılanan ebeveyn sıcaklığı, algılanan ebeveyn reddi ve algılanan ebeveyn aşırı koruma tutumlarının sosyal uyum üzerindeki etkileri incelenecektir.

1.1. AYRILMA BİREYLEŞME

1.1.1. Mahler'in Ayrılma Bireyleşme Kuramı

Nesne ilişkileri kuramının önde gelen isimlerinden (McWilliams, 2010) Margaret Mahler, bireyin gelişimi üzerine çalışan bir araştırmacı ve psikanalistir. Yaşamın ilk üç yılının yetişkin hayatına olan etkilerini ayrılma bireyleşme süreci ile betimlemiştir. (Mahler, 1967, Mahler vd., 2012). Bu kuram ile, psikanalitik gelişim teorisine katkı sağlamış, patagonez ve tedavi anlayışına yeni bir bakış açısı getirmiştir (Bond, 2008). Anne-çocuk ilişkisine terapötik müdahale ile psikanalitik çocuk terapisini etkilemiştir. Klinik dikkati erken gelişimin adımlarına ve aynı zamanda onun gidişatını değiştirme olasılığına odaklamıştır (Bond, 2008). Bebeğin doğumdan itibaren gelişimini, gelişim evrelerini ve anneye olan ilişkisini özellikle annenin tutumuna ve çevreye önem vererek ayrıntılı olarak incelemiştir.

Mahler, anne-bebek ilişkisi çalışmalarının temellerinde kendi annesinin, kız kardeşi ile olan sevgi dolu etkileşimi ve kendisiyle olan etkileşimdeki çekişliyi gözlemlemesi olduğunu ifade etmiştir. (Stepansky, 1988, aktaran Coates, 2004). Ayrılma-bireyleşme kuramının ortaya çıkmasında, 1950'lerin sonunda Mahler ve Manuel Furer'in Manhattan'da açmış olduğu Masters Çocuk Merkezi'nin etkisi büyük olmuştur. Oğlundan hiç ayrılmayan bir babanın bir gece çocuğunu kliniğe bırakması ve ardından o gece çocuğun hayatını kaybetmesi, Mahler'i simbiyotik bağıllık üzerine düşündürmüştü, o gece kopan ilişkiden çocuğun kurtulamayacağı sonucuna varmıştır. (Stepansky, 1988, aktaran Coates, 2004). Kliniğin deneysel ortamı ile birlikte ayrılma-bireyleşme kuramı düzenlemelere uğramıştır. Başlarda Furer ve Mahler, simbiyotik çocuk psikozunu normal süreçlerin raydan çıkması olarak değerlendirmiştir. Bu doğrultuda normal gelişimden sapan çocukları inceleyen Mahler, hipotezlerinin normal popülasyonlarda doğrulanması gerektiğini fark etmiştir. Böylelikle normal gelişim hakkındaki hipotezlerini sağlıklı gelişim gösteren çocuklarda incelemeye başlamıştır. Kliniğin açılmasıyla birlikte, çocuğun terapi sürecine anneyi aktif bir katılımcı olarak tedaviye katarak, seanslarda annenin rutin olarak bulunduğu üçlü tedavi modeli geliştirilmiştir (Mahler ve Furer 1960).

Hem yeni tedavi yollarının denenmesi hem de ayrılma-bireyleşme kuramının geliştirilmesi o dönem için iki yolla önem teşkil etmektedir. Öncelikle ego ya da benliğin, dürtüler üzerindeki kontrolü intrapsişik erken dönem referanslarına değil, adım adım kendisini farklı ve diğer nesnelere ayrı hissetmesi olarak ele alınmıştır. Bir diğer önemi ise benliğin gelişim yükü hakkındaydı. Mahler, benliğin gelişmesini ödipal dönemden uzaklaştırıp, onu gelişimin çok daha erken aşamalarına yerleştirmiştir (Coates, 2004).

Mahler'in 'psikolojik doğum' tabiri (Mahler vd., 1975), doğum sonrası başlar ve yaşamın ilk üç yılının tamamını kapsar. Temelde bir bireyleşme sürecidir. Bir nesneden ayrışmanın yanı sıra bir benlik duygusunun kademeli olarak oluşturulmasıdır. Çocuk ve annenin etkileşimi ile nesne ve kendilik yapılarının oluştuğu süreçtir. Biyolojik doğumdan ayrı olarak, psikolojik doğum; bebeğin, zihinsel ve bedensel gelişim süresince yaşam deneyimleri sonucunda, sevgi nesnesinden ayrışarak ilişki sistemi ve benlik oluşturması şeklinde tanımlanmaktadır (Mahler, 1967). Çocuk, anne ile olan simbiyotik ilişkiden ayrışarak farklı bir kimliğe yönelmektedir. Bu yönelmeyi Mahler olgunlaşmak olarak ele almıştır. Olgunlaşmanın oluşması için gerekli olan ayrışma; özerk ve bağımsız olma ile anneye bağıllığa dönme arzularının çatışmasını içerir. Bu çatışmanın sağlıklı çözülmesi, çocuğun anne imgesinden farklı bir kendilik tasarımı geliştirmesi ile ayrışma yaşaması; özerk kimlik oluşturma atılımı ile bireyleşme basamağını

tamamlaması ile mümkün olmaktadır. Bu iki gelişim basamağı birbirini takip eder ve tamamlar. Ayrılma, çocuğun bakım verenden farklılaşması, kendiliğini ötekinin kendiliğinden ayırmasıdır. Bu ayrılma hem fiziksel hem ruhsal olarak yaşanmaktadır. Ayrılık, sınırları gelişen çocuğun bireyleşmesine ve özerklik geliştirmesine katkı sağlayacaktır. Bireyleşme süreci kendilik ve nesne temsillerinin farklılaşmasıyla birlikte çocuğun bireysel kimlik oluşturma girişimidir. (Mahler vd., 1975). Mahler, büyük ölçüde nesne ilişkileri ve benlik gelişiminin karşılıklı etkileşimine dayanan ayrılma-bireyleşme süreci basamaklarını, nesne ilişkileri ve benlik gelişiminin karşılıklı etkileşimine dayanarak geliştirdi. Her adım bir sonraki adımla bağlantılıdır ve bir sonraki basamağa geçebilmek için tamamlanması gereken hedefler vardır. Geleneksel teoride dürtüler odak noktadaydı ancak Mahler'in her alt aşamada özel gelişimsel öneme sahip olarak seçtiği konularda bir nesne ilişkileri odağı belirgindi. Örneğin, erken bebeklik döneminde ortak yaşamın ortaya çıkmasını sağlayan şey emme değil, sosyal gülümsemeydi (Blum, 2004). Mahler'in gelişim basamaklarını detaylandırması, Masters Clinic'te uzun bir süre boyunca toplanan gözlemsel verilere dayanarak yapılmıştır (Mahler vd., 1975). Bu gözlemler belirli bir teorik çerçeve içinde yapıldığı için Mahler'in kavramsallaştırması erken bebeklik dönemiyle ilgili geleneksel teorik kavramları içerir ve yeniden bütünleştirir. Ayrılma bireyleşme sürecinin tanımlanması; analitik kavramları nesne ilişkileri üzerine sentezleme ve genişletme girişimidir (Lester, 1983).

1.1.2. Ayrılma Bireyleşmenin Gelişimsel Basamakları

Ayrılma-bireyleşme, dördüncü ayda başlayıp otuz altıncı ayda sonlanan ve üç gelişim aşamasından oluşan bir süreçtir (Mahler, Pine, Bergmann, 1975). Çocuk, bir sonraki basamağa geçebilmek için o aşamaya ait görevleri başarmalıdır. Bu açıdan doğrusal bir süreçtir (Weinberg, 1991, aktaran Temiz, 2004). Mahler ve arkadaşlarının tanımladığı üç basamak şu şekildedir: Normal otistik dönem, Simbiyotik dönem, Ayrılma-bireyleşme dönemi. Ayrılma-bireyleşme dönemi kendi içinde dört alt döneme ayrılarak incelenmiştir: Farklılaşma alt dönemi, alıştırma alt dönemi, yeniden yaklaşma alt dönemi, bireyselliğin sağlamlaşması ve nesne sürekliliğin başlangıcı dönemi.

Ayrılma bireyleşme sürecinin ilk basamağı normal otistik dönemdir. Yaşamın ilk üç-dört haftasını kapsamaktadır. (Mahler, Pine, Bergman, 1975). Dönemin önceliği homeostatik dengeyi yakalamaktır. Bu dönemde bebek dış dünyanın farkında değildir. Süreç, gerilimler ve gerilimlerin giderilmesi şeklinde gelişim kaydetmektedir. Bebekte, gerilimi gideren bir başkası olduğunun tam farkındalığı yoktur. Bebek dış uyaranlara büyük ölçüde duyarsızdır. Mahler,

bebeğin iç uyaranlarının dünyasında olduğunu ifade etmektedir (Mahler vd., 1975). Anne bu dönemde dış bir benlik olarak bulunmaktadır. Bebeğin dış dünyayı fark etmesine anne yardımcı olmaktadır. Şiddetli iç ve dış dünyanın uyaranlarından bebeğin korunması annenin ilgisi ve bakımı ile ilgilidir. Sağlıklı korumanın gerçekleşmemesi; ileriki yaşlarda panik ve tedirginlik durumlarına sebep olabilmektedir. Mahler, kariyerinde daha sonra, araştırmalarından elde edilen yeni bulgulara dayanarak bu aşamayı teorisinden ayırmıştır (Coates, 2003).

İkinci basamak 'normal ortak yaşam' dönemidir. Beşinci aya kadar sürmektedir. Süreç boyunca bebeğin dış dünyaya olan farkındalığı artmaktadır. Kendisini ve annesini birleşik olarak algılamaktadır. Bu dönemde bebeğin, iç dünya ve dış dünya algısı ile; iyi ve kötü özellikli yaşantıları ayırt etmesi belirginleşmeye başlamaktadır. Bölme mekanizmasının ilk oluşumu buradadır (Mahler, 1969). Bebeğin, hoşnutluk veren ve vermeyen yaşantıları dışarıdan geldiğini algılaması, homeostazın kurulabilmesi için anneye bağımlı olduğunu fark etmesiyle başlar. Normal ortak yaşam dönemi, kimlik oluşumu ve bireyleşme için önemlidir (Mahler, Mcdevitt, 1980).

Üçüncü dönem olan ayrılma/bireyleşme dönemi, beş veya altıncı aylarda başlar. Çocuğun anneden ayrı bir benlik duygusu geliştirmekte olduğu görülmektedir. Bu dönemde bebeğin iki arzusu olduğu belirtilmektedir. Arzular, bireyselleşme ve anneye yapışık kalma üzerinedir. Bu çatışmanın ne şekilde deneyimlendiği ve çözüldüğü hayat boyu patolojik etkiler açısından önem kaydedecektir. Bu dönem Mahler tarafından dört alt döneme ayrılmıştır.

Ayrılma bireyleşme süreci farklılaşma dönemi ile başlamaktadır. Bu dönem, beşinci veya altıncı aylar ile onuncu ay arasında yaşanmaktadır. Bebeğin dış dünyaya olan ilgisi giderek artmaktadır. Bebek anneyi tanımaya başlar. Böylelikle dış dünyada anne diğerlerinden ayırt edilir. Bu ayırt edişin sonucu olarak yabancı anksiyetesi görülmeye başlanır. Yaşanan anksiyete annenin diğer nesnelere ayırt edildiği anlamını taşımaktadır. (Mahler, Pine ve Bergman, 1975).

Bebeğin emeklemeye başladığı ve annenin, bebeğin bu özerkliğine alan açtığı dönem alışma dönemi olarak ifade edilmiştir. On ile on beşinci aylar arasında yaşanır. Bu dönem, erken alıştırma alt dönemi ve esas alıştırma alt dönemi olmak üzere iki bölümde incelenmiştir. Emeklemenin yaşandığı erken dönemde bebek çevresini araştırma halindedir. Fiziksel olarak anneden uzak kalabilse de duygusal olarak henüz bir tek başlılık yoktur. Annenin varlığını aramaya devam eder. Esas alıştırma dönemi ile birlikte, yürümeye başlayan bebeğin kendine

yetebilme duygusu artar. Annenin buradaki tutumu özerkliği teşvik etmek, ortak yaşamsal birlikteliği sürdürmek ya da bebeğin verebileceğinden fazlasını talep eden bir noktada bulunabilir. Bu süreçte annenin bakımı ve tutumu çok önemlidir ve bebeğin sonraki dönemlerinde geliştireceği yapıyı etkilemektedir (Bartolomucci ve Taylor, 1991, Mahler, Pine ve Bergman, 1975, Mitchell ve Black, 1995, aktaran Temiz, 2004).

Üçüncü alt dönem yeniden yakınlaşma dönemidir. On altıncı ayda başlayıp yaşamın ikinci yılına kadar sürer. Anne nesnesine yoğun bir ilgi söz konusudur. Çocuk keşfettiği her şeyi anne ile paylaşmak ister. Bu durum, yeni kazanımlarla birlikte gelen tüm güçlülük inancını sarsmaktadır (Bartolomucci ve Taylor, 1991, Mahler, Pine ve Bergman, 1975, Mitchell ve Black, 1995, aktaran Temiz, 2004). Çocuk böylece kendi sınırlarını keşfetmektedir. Yeniden yakınlaşma alt evresini Mahler “insanın hem yakınlaşmaya hem de kendini soyutlamaya karşı sonsuz çabasının kaynağı” olarak tanımlamaktadır (Akhtar ve Kramer 1997). Özerklik ve anneye duyulan ihtiyacın çatışma halinde yaşandığı, ikircikli duyguların ve tutumların olduğu dönemdir. Çocuk hem anneden yardım isteyen hem de yardımı bireyselleşme arzusu için reddeden bir pozisyondadır. Anne ile ilgili ikircikli davranışlar ve inatlaşmalar görülür. Bu dönemde çocuk, bireyselleşme arzusu ile anneden ayrılmak ister ancak bir yanıyla da anne sevgisini kaybetmekten korkmaktadır. Mahler, yeniden yakınlaşma alt döneminde çocuk, bu çatışmaları yaşanırken, annenin tutumunu vurgulamıştır. Çocuğun ikircikli tutumu karşısında kendini geri çekmesi veya sert davranması çözüm için iyi bir yol olmayacaktır. Anne, varlığını hep orada buldurmalı ve çocuğun bireyselliğini destekleyici davranmalıdır. Mahler bu dönemde babanın rolüne vurgu yapmıştır. Baba, bebeğin hayatında sevgi nesnesi olarak yer alır. Babanın anne ile ilişkisi çok erken dönemde algılanmaktadır ve ayrılma bireyselleşme ile daha geç pre-ödp dönem için önemlidir (Mahler vd., 1975). Bu dönemde baba anneden ayrı bir yerdedir. Bebeğin anne ile arasındaki ikircikliği yumuşatır. Bireyselleşmeyi teşvik eden roldeki baba, bebeğin özdeşim kurabileceği bir kişi haline gelir. Bu dönemin çatışmalarının çözüme kavuşmasında anneye olan bağlılık, özdeşleşme başarısı ve güven önemli bir rol oynamaktadır. Anne nesnesine ve bireyselliğine duyduğu ihtiyacın getirdiği çatışma, huzursuzluk, depresif duygulanım, yabancı anksiyetesi ve uyku problemleri görülebilmektedir. Çatışmanın başarıyla çözülememesi durumu, ciddi psikopatolojik sonuçlara yol açmaktadır. Mahler bu dönemde yaşanan krizlerin çözümü için kullanılan saldırganlığı ve anne nesnesinin iyi ve kötü temsillerinin bölünmesini, sınır durum patolojilerinin temeli olarak görmektedir (Mahler, Mcdevitt, 1980, aktaran Temiz, 2004).

Dördüncü dönem nesne sürekliliği dönemidir. Nesne sürekliliği, dış dünyada herhangi bir yerde olan bir nesnenin, çocuk onu görmese bile varlığını bilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Piaget, 2000). Yaşamın üçüncü yılında başlayıp çocuklukta ve ergenlikte sürmektedir. Diğer dönemlerden farklı olarak bir sonlanma noktası yoktur. Bunun sebebi, nesne ve kendiliğin iyi ve kötü temsillerinin hiçbir zaman tam olarak birleşmemesidir. Bu dönemde sabit kendilik ve sabit nesne temsili gelişir. Sabitliğin oluşması ayrılığın yaşanması için önemlidir. Böylece çocuk, bağımsız olarak işlev görmeye başlamaktadır. Kişilerarası ayrılık bu dönemde yaşanmaktadır. Libidinal nesne bütünsel olarak kavranmaktadır. Bütünsel kavrama, iyi ve kötünün bütünleşmesi anlamına gelmektedir. Süreç ile birlikte çocukta ileri düzey bir ego yapılanmasından söz edilir. Ayrıca ebeveynlerin içselleştirilen istekleri süperegonun oluşum başlangıcı olarak görülmektedir. Nesne sürekliliği döneminin başarısı doğuştan gelen özelliklerin yanı sıra daha önceki dönemlerin aşılması ile ilgilidir. Özellikle ortak yaşamsal evredeki çatışmaların düzenli çözümü ile birlikte gelen güven duygusu bu dönemin başarısında önemli rol oynamaktadır (Mahler vd., 1975). Annenin düzenli, olumlu içsel temsiline oluşması ve içselleştirilmesi nesne sürekliliğinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrılma-bireyleşme için belirli bir düzeyde nesne sürekliliğine ulaşılması beklenmektedir.

1.1.3. Peter Blos'un İkincil Ayrılma Bireyleşme Süreci

Blos (1967), ayrılma-bireyleşme sürecinin, ergenlik ile birlikte yeniden yaşandığını ifade etmektedir. İkinci ayrılma bireyleşme süreci olarak tanımladığı bu dönemde, tıpkı bebeklikte olduğu gibi psişik düzeneklerin korunmasız olduğunu dile getirmektedir. Ayrılma bireyleşmenin ilk dönemlerinde görülen benzeri bir şekilde anne ile ilgili ikircikli duygular yaşanmaktadır. İkinci dönemde ergenin içsel temsillerinden farklılaşarak ebeveynlerine karşı bağlılığını süreçle birlikte kaybetmesi görülmektedir. Bu durumun sonucu olarak ergen, toplumda birey olarak kendine yer edinebilecektir. Bireyleşmenin oluşmaya başlamasıyla birlikte anne ve babayı değerlendirme daha gerçekçi bir hal almaktadır. Ebeveynlerini kendi içsel temsillerinden ayırır. Bu farklılaşma, ergenin ego bütünlüğünü sağlaması ve kendilik algısının tanımlanması için önemlidir. Ergenlikte, yaşamın ilk üç yılının tekrar deneyimlenmesi Blos (1967) tarafından sağlıklı bulunur. Blos'a göre (1967) bu regresyon gereklidir. Kendi bütünlüğüne karşı tehdit hisseden ergen, dönemin getirdikleri ile birlikte duygu durumunda çökkünlük, hayal kırıklıkları, zayıflık, yersiz öfke, geleceği dair umutsuzluk yaşar. Bütün bunlar regresyonun ve zayıflayan ego gücünün ürünüdür. Ergenin sağlıklı tutumlarına neden olmaktadır. Bu dönemde ikincil nesne sürekliliğinin kazanılması, süper egoyu oluşturan

idealize ebeveyn temsillerinin gerçekte olan ile uyum haline gelmesiyle oluşur. Ebeveynlerini yeniden değerlendiren ergen, kendilik ve nesne tasarımlarını değiştirir. Bu değişim dış gerçeklik ile paraleldir. Ayrıca gerçekliğe uygun yeniden tasarımlar içselleştirildiğinde yetişkinlik döneminde kendilik tasarımı ve benlik ideali birbirine benzerlik gösterecektir (Blos, 1967).

Çocuk, bakım verenleri ile bağılılığı sürdürürken bir yandan da onlara olan psikolojik bağımlılıktan uzaklaşmanın çatışmasını yaşar. Ayrılma bireyleşme bu ikircikliğin çözümü ile ilgilidir. Erken dönem ayrılma-bireyleşmenin çözülmemiş herhangi bir çatışması, ergenlik döneminde yeniden ortaya çıkabilir ve her iki süreçteki sorunlar, bağımsız olma veya ilişkilerde bağlı kalma ile başa çıkma sorununa yol açabilir. Blos (1967), yeterince veya sağlıklı bir şekilde başa çıkamayan bireylerin psikopatolojiye karşı savunmasız olduğunu ifade etmektedir. Artık idealleştirilmeyen ebeveyn temsilleri, nesne açıklığını ortaya çıkarmaktadır. Bu açıklık boşluk hissine neden olmakla birlikte anksiyete, depresyon gibi psikopatolojik durumlara veya fiziksel ve duygusal yakınlık ihtiyaçlarını karşılamak için işlevsiz yeme davranışlarına neden olabilmektedir. Blos (1967), bireyleşmeyi başarmak için ergenin, ebeveynin içselleştirilmiş temsiliyi bırakması gerektiğini söylemektedir. Kroger (1985) bu düşüncüyü detaylandırılmıştır. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin yapısı ile egonun yapısı arasında bir paralellik görülebileceğini ifade etmiştir. Ergenlikte, ebeveynin çocukluk imajı reddedilir. Böylece ergen kendini ve ebeveynlerini bir ilişkide ayrı insanlar olarak tanımlamaya başlar.

Blos'a göre ikinci bireyleşme süreci ergenlikte yaşanır. İlk süreç, yaşamın üçüncü yılında nesne sabitliği ile tamamlanmıştır. Bu iki dönemin bazı ortak noktaları vardır. Her iki dönemde kişilik oluşumunda savunmasızlık hali vardır. Bu iki dönemdeki çatışmaların başarısızlıkla sonuçlanması halinde bireyselleşmenin başarısızlığından söz edilir ve bu durum olası psikopatolojik semptomlar ve hastalıklara yol açmaktadır. Bebeklik döneminde, bireyselleşmek için sembiyotik membrandan çıkmak -yumurtadan çıkmak- (Mahler, 1969), ergenlik döneminde aile bağımlılıklarının azalması, toplumun bir üyesi olmak veya yetişkin dünyasına ait olmak için çocukluk nesne bağlarının gevşetilmesi ile eşittir. Ergenliğin sonlarına kadar kendilik ve nesne temsillerinin istikrarlı ve katı sınırlı bir hal almadığını ifade edilmektedir. Ödipal dönemin süper egosu, primitif süper egonun aksine, bu süreçte katılığının ve gücünün bir kısmını kaybeder. Ego idealinin narsisistik kurumu önemli ve etkilidir. Narsisistik dengenin korunması daha da içselleştirilir. Bu yapısal değişiklikler ile birlikte daha bağımsız hale gelen veya bireyin kendi seçeceği nesnelere bağımlı hale gelen benlik saygısı ve

ruh halinin sabitliği kurulur. İçselleştirilmiş nesnelere kopmak, ergenlikte dışsal kötü ve iyi nesnelere arayışına neden olmaktadır. Çocuğun psiko-fizyolojik dengenin düzenleyicileri olarak annenin varlığından ve kaynaklarından bağımsızlaşmasını kolaylaştıran içselleştirme süreciyle sağlanır

Blos, erken çocukluk dönemindeki ayrılma-bireyleşme evresinde, bebeğin anne nesnesinden ayrılığında bu durumun tersi olduğunu söylemektedir. Ergenlik ile birlikte ikinci ayrılma-bireyleşme sürecine giren gencin, sürecin tamamlanması için ulaşması gereken bazı hedefleri vardır. Bu süreçte ergenden; kendi sorumluluğunu kendisinin alması, çocuklukta çatışmaların yeniden değerlendirilerek çözüme kavuşturması, geçmişe dair öyküsünde süreklilik kazanması ve cinsel yönden kimliğini elde edip yetişkin sevgi nesnelere yönelmesi gibi kazanımlar beklenmektedir. Ergen bireylerin bu hedeflere ulaşmaları ve süreklilik sağlamaları durumunda, duygulanımlarında dalgalanmaları son bulacaktır (Blos, 1967).

1.1.4. Yetişkinlik Döneminde Ayrılma-Bireyleşme

Erken dönem çocukluk ve ergenlik döneminde birincil ve ikincil süreç olarak yaşanan ayrılma-bireyleşme döneminin etkileri, yetişkinlik ve yaşlılık hayatında, kişinin hem kendisiyle hem de sosyal ve romantik ilişkilerinde tekrar karşımıza çıkmaktadır. Sternschein (1973, aktaran Gör, 2021), ayrılma-bireyleşme sürecini yetişkinlik yaşamındaki etkilerini incelemiştir. Bu incelemelerine göre, kendilik-nesne imgeleri ve temsilleri önemli hayat olaylarında farklılığa uğrayabilmektedir. Büyük hayat olayları yoğun duyguları beraberinde getirmektedir ve evlilik, çocuk yada torun sahibi olmak, emeklilik gibi zamanlarda temsiller ve imgeler yeniden değişim geçirebilmektedir (Sternschein, 1973, aktaran Gör, 2021).

Yetişkinlik döneminde ayrılma-bireyleşmeyi inceleyen bir diğer araştırmacı olan Colarusso (2000, aktaran Gör, 2021), yetişkinliği üç döneme ayırarak süreci tekrar ele almıştır. Genç, orta ve geç yetişkinlik dönemlerinde yaşamın ilk üç yılında var olan ayrılma-bireyleşme yapılanmasını aynı şekilde deneyimlemediklerini savunmaktadır. Mahler'in tanımladığı anne çocuk ilişkisinin etkilerinin yetişkinlikteki ilişkiler için altyapı olarak bulunduğunu ifade etmektedir.

Colarusso'a (2000, aktaran Gör, 2021) göre, daha gelişmiş bir beden ve ruha sahip yetişkinin, kurduğu ilişkilerde bağlam ve ilişkilerin tanımı doğrultusunda sürecin tekrar ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda Colarusso bireyleşme sürecini, üçüncü, dördüncü ve beşinci basamak şeklinde ele almıştır. Bireyleşmenin üçüncü basamadığında, kişinin kendini

ve ötekini, ilk nesnelere ayrı olarak diğerleri ile deneyimlenen ilişkiler, yaşlılık belirtileri ve statüsü üzerinden tanımladığı bir süreç yaşanır. Dördüncü bireyleşmede ise yaş almanın getireleri olarak hastalıklar, kayıplar, fiziksel ve zihinsel güç kayıpları vardır. Bu kayıplar kişiyi zamanın yetersizliği, hayatın sonlanması, ölüm gibi konularda düşünmeye itmektir. Beşinci bireyleşme süreci bireyin diğer kişilerle daha yakın olma isteği olduğu bir dönemdir. Bunun sebebi ölüme yakınlığın kabulü ile birlikte terk eden kişi durumunda olacak olması olarak ifade edilmiştir. Hayatın sonu geldiğini kabul ederek, ilişkiler için bilgelik, deneyim, tecrübe aktarımı gibi konulardan vermektense kaçınılmaz durumdadır (Colarusso, 2000, aktaran Gör 2021).

1.1.5. Ayrılma Bireyleşme ile ilgili Diğer Yaklaşımlar

Hogan (1975), bireyleşme sürecine farklı bakış açıları katmayı amaçlamıştır. Bireyleşme psikolojisini dört başlık ile incelemiştir. İlk olarak romantik bireyleşmeyi tanımlamıştır. Rousseau'nun sosyal kuramında olduğu gibi, birey toplum tarafından engellenmezse veya etki altında kalmazsa, sağlıklı gelişim, olgunluk ve ahlaki tutum içinde doğal olarak bulunduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Kohlberg ve Piage'nin ahlakla ilgili gelişim teorileri romantik bireyleşme ile ilişkilidir. Çocuğun, gerçekçi ve özerk davranışları sosyal ilişkilerle gelişmektedir. Rogers'in (2001) insanın temelde iyi olduğu ve içsel büyüme kapasitesinin varlığı varsayımı bireyleşmenin bu boyutunu desteklemektedir. Hogan ikinci olarak egoistik bireyleşmeyi tanımlamıştır. Bireyleşmenin bu boyutunda Nietzsche ve Hobbes'in varsayımları baz alınmıştır. İnsan doğası gereği bencil, insafsız ve kendini yüceltme çabasındadır. Bu eğilimler toplum tarafından bastırılmıştır. Freud'a göre ise bireysellik içgüdüsel olarak vardır ve cinsellik ile saldırganlık içgüdülerinin etkisi altındadır (Hogan, 1975). Bir diğer boyut ideolojik bireyselleşmedir. Bu boyut, Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramı, (1963), Asch'in (1956) sosyal uyum araştırmaları ve Milgram'ın (1963) otoriteye itaat çalışmalarına dayanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2008, aktaran Akbaş, 2007). Sosyal hiyerarşinin bireyin ve toplumun kabul ettiği doğrular arasında olduğu ifade edilmektedir. Birey ise kendi doğrularını temel almaktadır ve kendi algısıyla inanç ve gelenek oluşturma eğilimindedir. Dördüncü boyut yabancılaşmış bireyleşmedir. Varoluşsal ekole dayanan boyutta Perls, May ve Laing'in görüşleri temel alınmıştır. Bireyleşmenin bu boyutunda, insanların teknoloji ile birlikte daha çok yalnızlaştığı ve toplum kalıplarına uymadıkları belirtilmiştir. Sosyal kurumlar bir kurgudur ve geçici süre işlemektedir. Bu kurgu ve geçicilik, kişilerin kendilerini toplum geleneklerine kaptırmaması gerektiğini anlamına gelmektedir. İnsanın kendini sosyal rollere göre

tanımlaması ile kimliklerinden sapmaları söz konusudur. Bireylerin varoluşunu tanımlamak için geleneklerden kopmaları gerektiği savunulur. Ancak yabancılaşmış bireyselleşmede birey kendini geleneksel alışkanlıklara ve rollere göre tanımlamaktadır (Hogan, 1975). Hogan'ın tanımladığı farklı bireyleşme boyutları ele alındığında, ebeveynlerin çocuklarına tutumlarında farklılıklar görülebilir. Bu farklı yaklaşımlar ile birlikte bireyin diğeri ile ilişkisi, ayrışma düzeyi ve kendiliğin sınırları gibi durumlar yorumlanabilmektedir.

Josselson (1980, aktaran Gürlek, 2006), bireyin gelişimini Mahler'in ayrılma bireyleşme kuramı üzerinden açıklamaktadır. Josselson'a göre özellikle ikinci ayrılma bireyleşme sürecinde olan ergen, ebeveynlerinden farklılaşarak kendi bireyselliğini oluşturma çabasıdadır. Bu süreçte kendiliğini ve sınırlarını keskin sınırlarla belirlemekte ve özellikle ebeveynleri ile olan ilişkisini ve sınırlarını yeniden gözden geçirmektedir (Grotevant ve Cooper, 1985, s.417; Tofani, 2007, s.266, aktaran Çiçek, Aslan, 2019). Josselson bireyleşme sürecini dört gelişim evresinde incelemektedir. Evreler, bebeklikte ya da ergenlikte yaşansa da benzer özellikler göstermektedirler (Damon, 1983 aktaran Polat, 2013). Josselson, bireyleşmeyi şu dört evre ile tanımlamıştır: Farklılaşma, deneyim kazanma, yakınlaşma ve pekiştirme. Farklılaşma alt evresinde ergen bireyler, anne babalarından, kendi tutum ve davranışlarının diğerlerinin sosyal hayatlarında başka olduğunu fark ederler. Bu durum özellikle ergenlik döneminde ebeveynlerinin söylemlerini kabul etmeme şeklinde görülebilmektedir. Deneyim kazanma alt evresinde ergen anne babalarında ayrı birey olmayı deneyimleme davranışları görülür. Bu aşama, ergenler davranışlarında dengeli ya da bir şeyi başarma ihtiyacını inkar ederek yanlış bir şey yapmadıkları inancıyla güçlü hissettikleri bir dönemdir. Bu dönemde görülen arkadaşlık bağları, ergenin ebeveynlerinden aldıkları onay ihtiyacını karşılamaktadır. Cinsel yönden araştırmalar ve yeni arayışlar görülür. Böylece ergen, aileden uzaklaşarak akran ilişkilerine yönelir. Yakınlaşma evresinde bireyin aile desteğine olan ihtiyacı devam etmektedir. Ergen, bir yandan bireyselliğini kazanırken diğer yandan ebeveynlerinin sevgisini kaybetmek ve onlardan ayrılmak ile ilgili kaygı duymaktadır. Bu yakınlaşma-uzaklaşma kaygısı, ergende geri dönebileceği bir eve her zaman ihtiyacı olacağı farkındalığını kazandırmaktadır. Kazanılan bu farkındalık sayesinde ebeveynleri ile ilişkisi tekrar gözden geçirilir ve yatıştır. Ebeveyn önerilerini tekrar almaya başlarlar. Yeniden kurulan ebeveyn çocuk ilişkisi kuvvetlenir. Pekiştirme, ergenin özerkliğini göstermek için kimlik duygusunu yapılandırdığı dönemdir. Bu süreçte geçmişten getirdiği özelliklerinden seçtikleri ve seçmedikleri ile benlik kurgusu oluşturulur. Geçmiş ve şimdi arasındaki dengenin kurulması amaçlanmaktadır. Ergen, bireysel olarak kendi seçimlerini yapabileceğinin farkındalığını

yaşar. Ergen bu süreçte özerk seçimlerini yaparken çevresiyle paylaşabileceğini ve destek alabileceğini öğrenir (Damon, 1983 aktaran Polat, 2013).

Ayrılma-bireyleşme sürecini farklı kuramlar ile incelemek mümkündür. Gelişimsel kuramlar, feminist kuramlar ve yaşam boyu kuramlar ayrılma bireyleşme sürecini ele almışlardır. Gelişimsel kurama göre, kişinin bireyselliğini elde etme çabası çatışmaya neden olmaktadır ve bu durum devamında özerkliğe yol açmaktadır. Youiniss ve Smollar (1985) Ebeveynlerin ile kurulan çok ya da az yakınlık bireyleşme sürecini engellediğini öner sürmektedir. Bireyselleşme aile bağlamı ile değerlendirildiğinde özerklik ve bağıllık dengesinin kurulması ile ilgilidir (Youniss ve Smollar, 1985). Çocuğun büyüme sürecinde biyolojik ve bilişsel yeterliliklerin değişmesi ile birlikte aile içinde anne-baba-çocuk dengesizliği görülmektedir (Steinberg, Morris, 2001). Dengesizlikler çatışmaları doğurur ve bu süreçte ergenin huzursuzluğu görülür. Bu huzursuzluk sonucu ergende farklı psikopatolojik semptomlar görülebilmektedir (Eggert, 2007). Yaşam boyu kuramları, bireyselleşmenin kazanılmasını ergenlik döneminde ulaşılması gereken bir hedef olduğunu savunmaktadır (Blos 1965; Baltes ve ark. 1999; Erikson 1968, akt., Demirdögen, 2015). Kimliğin gelişimi ergenlik dönemi için temel görevdir. Bu görev ebeveynlerden özerklik kazanılmadıkça tamamlanmaz. Ergenlik döneminde bireysellik ve bağımsızlık için verilen mücadele birincil süreçte çözülmemiş bireysellik çatışmalarını tekrar yaşatır. Feminist kuramlara göre erkeklerin ve kızların sosyalleşme süreçleri farklıdır. Kızlar yakın ilişkiler kurarak sosyalleşirler ve diğerlerine bağlanma kişilik gelişimi için önemlidir. Erkeklerde ise daha bağımsız halde gelişen kişilik gelişimi söz konusudur. (Chodorow 1974, aktaran Polat, 2013). Kızların ergenlik dönemindeki bireyselleşme hedefi, bağlarla gelişen kişiliğine uymadığından çatışmalar yaşanmaktadır.

1.1.6. Ayrılma Bireyleşme ve Psikopatoloji

Ayrılma bireyleşme sürecinde yaşanan duraksamaların yetişkinlik hayatına etkileri, problemin yaşandığı döneme göre farklılık gösterebilmektedir. Normal otizm dönemine denk düşen ilk devrede, idden ayrıışmamış bir ego vardır. Dış benlik olarak algılanan anne tarafından sağlıklı korumanın gerçekleşmemesi durumunda ileriki yaşlarda panik ve tedirginlik durumlarına görülebilmektedir. Bu dönemde yaşanabilecek olan saplanma ya da duraklama sonraki evrelerin gelişimine engel olur. Normal ortak yaşam dönemi, ayrı ayrı kodlanan, ayrıışmamış iyi kendilik-nesne imgesi ve kötü kendilik-nesne imgesi ve ego sınırlarının gelişimi için önemli bir dönemdir. Saplanma veya duraksama halinde ego sınırlarının kaybı söz konusu olacaktır.

Bu durum psikotik kişilik örgütlenmesine, çocukluk çağı psikozlarına, şizofreniye ve depresif psikozlara temel oluşturmaktadır. Ayrılma bireyleşme döneminde kendilik ve nesne tasarımları ayrışır. Ego tam bir birleştirici güce ulaşmadığı için iyi ve kötü imgeler bölme mekanizmasıyla ayrışır. Bu mekanizma iyiyi korumak adınadır. Yeniden yakınlaşma alt dönemindeki çatışmalar ikircikli duygulanıma ve nesnelere iyi ve kötü şeklinde bölünmesine neden olabilmektedir. Bu dönemde yaşanacak olan saplanma ilerideki ödipal krize ve çözülmesine engel teşkil edebilir (Mcdevitt ve Mahler, 1989, aktaran Özbaran, 2004). Dönemin krizinin başarıyla çözümünde ise gerçekçi kendilik algısı ve özgüveni ortaya çıkarmaktadır. Krizin çözülmesi ayrıca bölme mekanizmasının yerini bastırma mekanizmasının almasıyla görülebilir. Krizin çözülemediği durumlarda nesne ve kendilik algıları ile ruhsal yapının gelişimi hasar görür. Bu evrenin başarıyla atlatılmadığı durumlarda çatışma genellikle ego ve süper ego arasında gerçekleşir ve nevrotik yapılanma ve üst düzey karakter psikopatolojileri ortaya çıkabilir. Çocuk büyüdükçe, anne nesnesinin algısı gelişmeye ve içselleşmeye başlar. Annelerinin iyi nesne temsiline sahip olan çocuklar, yetişkinlik boyunca desteklenmiş hissederken, iyi bir temsile sahip olmayan çocuklar olumsuz algılarının sonucu güvensiz ikili ilişkiler deneyimler.

Mahler'in ayrılma-bireyleşme kuramı narsisistik ve borderline kişilik örüntülerine bir açıklama getirmeye yardımcı olmaktadır. Ayrılma-bireyleşmenin çeşitli evrelerinde özellikle annenin sağlıklı veya yetersiz tutumu bu patolojilerin gelişimi için zemin hazırlamaktadır. Normal ortak yaşam evresinde annenin sakinleştirmesinde, alıştırma döneminde duygusal desteğin yetersizliği veya yeniden yakınlaşma döneminde yine annenin desteğindeki eksikliklerin gibi etkenlerin, bebeğin döneme saplanmasına neden olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bu hatalar, bebeğin tüm güçlülüğüne zarar vererek narsistik gelişimine engel olduğu ve böylece kendilik ve nesne tasarımlarının gelişimini engellediği öne sürülmektedir. Sınırdaki kişilik bozukluğunun yapısı ele alındığında, yakınlaşma dönemindeki duraksamaların neden olabileceği özellikler görülür. Dönemin ayrılma ile yakın olma ve birey olma ve bağlı kalma çatışmalarının çözülmemesi durumunda iyi ve kötü zihinsel temsillerin bölünmesi, bütünleşmemesi söz konusu olacaktır. Sınırdaki kişilik bozukluğu vakalarında görülen depresyon durumunda görülen yalnız, umutsuz ve terk edilmiş duygulanımı yakınlaşma dönemi fiksasyonu sonuçlarıyla örtüşmektedir (Fonagy ve Target, 2003, aktaran Akhun, 2012). Blos'a göre Mahler'in ayrılma bireyleşmesinde takılan bir çocuk için daha çok psikotik ve narsisistik patolojilerden söz edilebilmektedir. İkinci ayrılma bireyleşme sürecindeki takılmalarda görülen regresyon ise kaygı ile sonuçlanmaktadır. Yaptığı çalışmalarda erken çocukluk dönemindeki patolojilerin

geç ergenlik döneminde yeniden ortaya çıktığını gözlemlemiştir. Blos ayrıca bireyleşme sürecinde başarısızlığın sonucu olarak benlik çalkantılarının görülebileceğini söylemiştir. Blos'a göre bireyselleşmeden kaçınmanın bazı göstergeleri vardır. Yüzeysel duygusallık, yüksek enerji, erteleme isteği, arzuyu bekletme bunlara örnek gösterilebilir. Ayrıca benliğin çalkantılarını gösteren öğrenme bozuklukları, yersiz öfke, kayıtsızlık, duraksama, başkalarının isteklerine karşı koyma gibi tutumlar çocuksu nesnelere ayrışmadaki yetersizliği göstermektedir. Bu durumlar bireyselleşmede yetersizlik olarak ele alınabilmektedir. Fazla bireyselleşme durumlarında ise bulunduğu ortama yabancılaşma ve toplum normlarını reddeden bir tablo görülebilmektedir. Kendilerini çevrelerinden soyutlayan ergenler kendilerine de yabancılaşır (Blos, 1967). Bireyselleşme tamamlanmaz. Dahası, bu düzeyde işlevsiz bireysellik intihar riski barındırmaktadır (Wade, 1987).

Pine (1979), ayrılma-bireyleşme dönemindeki bozuklukların, çocuk, ergen ve yetişkinlerde, yaşamın ilerleyen dönemlerinde neden olabileceği psikopatolojik belirtileri incelemiştir. Kendilik ve öteki arasındaki normal gelişim göstermeyen farkındalık gelişimini farklılaşmamış öteki olarak adlandırmıştır. Düşük düzey patolojilerde iç içe geçmişlik karşımıza çıkar. Yüksek düzey patolojilerde ise farklılaşmış öteki vardır ve ikirciklik görülür. Arzu ve yasaklanan istek arasında çatışma yaşanır. Ayrıca, yalnızlıkla baş etme güçlüklerinin, ötekini kontrol etme zorlantısının ve libidinal nesnenin devamlılığındaki rahatsızlıkların da yüksek düzey ayrılma-bireyleşme bozukluklarında ortaya çıkabileceğini söyler (Pine, 1979). Lapsley ve Stey'e (2010) göre sağlıklı bireyleşme sayesinde ilişkilerinde iç içe geçme, yabancılaşma ve soyutlama olmadan bağlanma ve birey olma duygusunu ilişkilerinde deneyimler. Mahler ve diğer kuramcılar, normal gelişimsel yoldaki bozulmaların çocuk psikoza dahil olmak üzere uyumsuz davranışlara ve ilişkisel problemlere yol açabileceğini savunmuşlardır.

1.2. SOSYAL UYUM

1.2.1. Sosyal Uyum ve Kuramsal Çerçeve

Uyum; sözlük tanımıyla bir bütünün parçaları arasında bulunan uygunluk, ahenk anlamına gelmektedir (TDK, 2020). Özgüven (1992) genel olarak uyum kavramını bireyin çevresi ve kendisi ile iyi ilişkilerde bulunması ve bu ilişkileri sürdürebilme seviyesi olarak tanımlamıştır. Hartmann (1958, aktaran Seçkin, 2015) uyum kavramına psikanalizin merkezinde yer vermiştir. Normal ile anormalliğe dair birçok konuyu açıklayabileceğini ifade etmiştir. Uyumun oluşabilmesi için bireyin kendi hayatında farklılaşan durumlarını ve çevresiyle

ilişkilerini ahenk içinde bir araya getirmesi gerekmektedir (Pearson, 1961, aktaran Şakır, 1987). Platt'a göre (aktaran Göğüş, 1981) sosyal uyum, birey ve çevre arasındaki ilişki dinamiğinden ortaya çıkmaktadır. Sosyal uyum, bireyin diğer insanlara başarılı bir şekilde uyum sağlaması ve kendini bir grup içinde özgürce ifade edebilmesidir. Yapıcı ve Yapıcı 2005 yılında (aktaran Nadir, 2015) sosyal uyum kavramını, yaşanan sosyal çevrenin özellik ve normlarına karşı duyarlı olmak ve özümsemek, diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler kurmak olarak açıklamıştır. Watts'a (1979) göre bireyin kendine özgü niteliklerinin olması ve diğerleri ile kurulan sağlıklı iletişim sosyal uyumun derecesiyle ilgilidir.

Psikolojinin farklı disiplinleri sosyal uyum kavramını farklı ifadelerle ele almıştır. Psikanalitik kurama göre sağlıklı birey kendi ihtiyaçlarını toplum ile çatışma yaşamadan doyurabilen kimselerdir. Normal insan, toplumsal kural ve standartlara uygun olarak, arzularını toplumun beklentileriyle bütünleştirmiş bireyler olarak ifade edilmektedir. (Kuzgun, 1972, aktaran Akbaş, 2017). Freud, sağlıklı bireyin idin isteklerine cevap verirken süperregonun sesini duyduğunu ve egonun çevreye uyum işlevini yerine getirebildiğini söylemiştir (aktaran Gündüz, 2006). Ruhsal aygıtın parçalarının uyum içinde olabilmesi için idin arzuları karşısında süperregonun gücüyle dürtü kontrolünün sağlanması gerekmektedir. Buradaki uyumun doğrudan dış dünya ile uyumu yani sosyal uyumu sağlaması beklenir. Davranışçı yaklaşıma göre çevresel koşullar bireyi şekillendirmektedir. Wolpe uyumsuz davranışların öğrenilmiş olduğunu savunmaktadır (aktaran Gündüz, 2006). Eğer birey bu uyumsuz davranışlar karşısında ödüllendirilmezse davranışın tekrar edilmeyeceği belirtilmektedir. Hümanist yaklaşıma göre uyum sağlayabilen bireyler, davranışlarının sorumluluğunu alır ve kendilerini kabul ederler. Bu yaklaşım uyumsuz tutumların kendilik kabulünün eksikliği, sorumluluk almamak ve başarısızlık sonucu meydana gelmediğini ifade etmektedir (Gündüz, 2006). Sosyal psikoloji bireyin, uyum sürecinde çevresini anlamaya çalıştığını söyler. Bu noktada uyumun, içinde bulunduğu ortam, durum ve bireyin bilişsel faaliyetleri neticesinde uygun hareket etme yeteneğinin olduğunu savunur (Saygılı, 2000). İyi bir sosyal uyum için bazı ölçütler vardır. Kişi yalnızca tek bir grup içinde değil farklı gruplara da uyum gösterebilmelidir. Sosyal olarak uyumlu insanlar, toplum tarafından arzu edilen davranışları diğer insanlara iletir ve bu tutumlarla sosyal hayata katılan kişilerdir. Sosyal açıdan uyumlu kişi sosyal çevrede oynadıkları rollerden ve kurdukları ilişkiden yeterince memnun olan kişidir (Yavuzer, 2016).

1.2.2. Sosyal Uyumsuzluk

Farklı psikolojik yaklaşımlar ele alındığında, sosyal uyum için gerekli olan yapının eksikliği durumunda bir uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Sosyal uyumsuzluk, Akıncı (2007) tarafından çekingen kişilik, sosyal ortamlardan uzak kalmayı tercih etmek, sosyal çevreden ve karşı cinsten kaçınma, ayrıcalık bekleme ve güvensizlik şeklinde tanımlanmıştır. Yavuzer'e (2016) göre tam bir uyumdan söz edilemez. Herkes kendi özelliklerine göre uyum sürecinden geçer. Kişinin sosyal açıdan uyumsuz oluşu aynı zamanda kendini sosyal çevreden soyutlamasına, içine kapanmasına ve yalnızlığına neden olabilmektedir. Bireyin duygulanımı ve sosyal ve çevresel etkiler topluma karışmasını zorlaştırabilmektedir. (Çakır, 2002: 83, aktaran Akbaş, 2017). Çekingen, cesaretsiz, güvensiz olma veya yargılanma kaygıları kişiyi sosyal ortamdan uzak tutabilmektedir. Bunlarla birlikte yetiştirilme tarzları, ailenin ve çevrenin desteğinin eksikliği sonucunda, kişide topluma gireceği ortamlarda kaçınma görülebilmektedir. Kaçınma, ifade etme yetersizliği, utanmak, göz temasında çekinme, hata yapma kaygısı gibi belirtilerle görülebilir. Bu belirtiler sonucunda kişide iletişim ve ilişki kurma zorlukları gözlemlenmektedir (Doğan ve Sapmaz, 2009, aktaran Akbaş, 2017).

1.2.3. Sosyal Uyumu Etkileyen Etmenler

Sosyal uyumun sağlanması için gerekli olan kriterlerin karşılanmasında ailenin, yakın çevre ilişkilerinin ve sosyoekonomik düzeyin etkileri vardır. Ayrıca günümüz koşullarında medya kitle araçları sosyal uyumu etkileyen etmenler arasındadır. Yapılan araştırmalar, sosyal uyumun oluşumunda ailenin çocuk üzerindeki ilk etkisinin önemli olduğunu göstermektedir. Anne-baba ile kurulacak olan ilişki çocuğun sosyal uyumu için olumlu ve olumsuz etkilere sahip olmaktadır. Evinde yakın ilgi ve demokrasi gören çocuklar, arkadaşlarıyla ilişkilerinde aktif, özgür ve başarılı çocuklar olurlar (Yavuzer, 2019). Ebeveynlerinin ilgi ve sevgisinden eksik bırakılmış çocuklarda sevgi açlığı vardır. Bu durum uyum bozukluklarına neden olabilmektedir (Yavuzer, 1980, aktaran Şakır, 1987). Çocuklara aileleri tarafından aşılana güven ve cesaret ise onların bağımsız ve uyumlu birey haline gelmelerine katkı sağlamaktadır (Fitzgerald, Strommes, 1979, aktaran Şakır, 1987). İlk sosyal deneyimlerin edinildiği yer ailedir. Ebeveynlerin davranış ve tutumları çocuk için rol model oluşturur. Aile, karşılıklı ilişkiler bağlamında kültürle ilişkili olarak da bir şekilde şekillendirilen maddi, sosyal ve duygusal bir örnek olarak çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Dönmezer, 1999). Çocuklara baba ve anne tarafından, ilgi, yakınlık, sevgi ve sıcaklık gösterildiğinde, tutarsızlık barındırmayan ve onlara güven duygusu veren bir tutum sergilendiğinde, ideal

sosyal uyum düzeyine ulaşabilirler. Tersine bir yaklaşım ve tutumda toplum normalinin üzerinde baskı ve kuralların olduğu, çocuğa karşı anlayışsızlık ve ilişkideki uzaklık olduğunda sosyal uyumun gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir (Çetin vd., 2003). Ayrıca çocuğun hem psikolojik hem fiziksel ihtiyaçlarını karşılamada ailesinin yeterli olmayışı uyumsuzluğu meydana getirebilmektedir (Yavuzer, 2019). Shreya Doshi'nin yaptığı bir araştırmaya göre erken dönem savunma mekanizmaları kullanan bireylerde düşük sosyal uyum gözlemlenirken, bir diğer araştırmada düşük benlik saygısının sosyal uyum düzeyini olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur.(Xin,Li,Liu,2019).

Blos'un tanımladığı ikinci ayrılma bireyleşme süreciyle birlikte, bireyler aile dışında diğerleriyle yakın ilişki kurarlar. Bir yandan toplumsallaşmayı sağlayan ilişkiler aynı zamanda bazı duyguların gelişmesine de katkıda bulunur. Özgüven, cesaret, sadakat, diğerleriyle iş birliği gibi yeni deneyimler ve kazanımlar elde edilir (Avcı, 2010, aktaran Akbaş, 2017). Gruba uyum sağlamak arkadaş ilişkileri ile birlikte öğrenilir. Grubu tarafından anlaşıldığını hisseden bireyde olumlu bireysel özelliklerin pekiştiği belirtilmektedir. Problemlerin ve çatışmaların paylaşım, çözümlemenin öğrenilmesi, kişinin olayla baş edebilme gücünü arttırdığı ve böylece gerilimin azaldığı ileri sürülmektedir (Yavuzer, 2006). Sosyal ortamlar kişiye uyum sağlamayı öğrettiği gibi, yeni deneyimler yaşama, davranışlar kazanma ve grupta bir role sahip olmayı öğrenmek açısından önemlidir. Ayrıca cinselliği öğrenme, paylaşmak, işbirliği ve dayanışma içinde olmak gibi kişiye olumlu deneyim sunabilecek ortamlar sağlayabilmektedir (Doğan, 2009). Arkadaşlık ilişkileri bireye olumlu özellikler kattığı gibi olumsuz deneyimlere kapı açmaktadır. Alkol, sigara, uyuşturucu gibi zararlı maddeleri kullanma, argo sözcükler öğrenme gibi kişilik özelliklerini olumsuz etkileyecek durumlar olabilmektedir (Avcı, 2006, aktaran Akbaş, 2017).

Yapılan araştırmalarda bireylerin sosyo-ekonomik durumlarının başarılarını ve sosyal uyumlarını etkilediği ortaya konulmaktadır. Bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin sosyal ve kişisel uyum düzeylerine etki eden etmenleri incelemiş, ekonomik olanakları sınırlı ve kalabalık ailede yetişen bireylerin sosyal uyumlarının düşük olduğu, buna bağlı olarak da akademik başarılarının yüksek olmasının uyum düzeylerine katkıda bulunduğu ortaya koymuştur (Doğan, 2009, aktaran Akbaş, 2017). Sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin çok çocuklu olması etkeni ile birlikte çocuklarla daha az zaman geçirme, oyun oynamaya alan açmama ve gelişimin az ödüllendirildiği ifade edilmiştir. Tam tersi durumda sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerde ise bireyin kişilik gelişimi daha fazla desteklenmekte, kendini

kabul, sosyal uyum, kişisel uyumun yüksek olduğu görülmüştür. Sosyoekonomik düzeyi ile birlikte yaşanan yerin büyük ya da küçük olmasına göre, sosyal uyumun etkilendiği ifade edilmektedir.

Sosyal uyum düzeyini etkileyen bir başka etken kitle iletişim araçlarıdır. Bu araçların bireyler üzerinde olumlu yada olumsuz davranışsal ve sosyal etkileri olabilmektedir. Uzun süreli ve amacına bağlı olarak olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bireyleri sosyal hayattan uzaklaştırıp kısıtlayan bir araç haline gelebilmektedir. Özellikle çocuklar ve gençler üzerinde saldırgan davranışlar gibi olumsuz tutumlara neden olabilmektedir. Bireyin toplum içindeki olumsuz tutumlarının, hem var olan ilişkilerini hem de ilerideki ilişkilerin sağlığını etkilediği ifade edilmektedir. İnternet kullanımı ele alındığında, kullanımın süresi ve amacına bağlı olarak kişileri sosyal hayattan uzaklaştırdığı ifade edilmektedir. Sosyal hayattan kopan birey kendi dünyasından da uzaklaşmakta ve hayal dünyasında yaşamaktadır. Bu durum yaşamın gerçekliğinden bir kaçış sebebi olarak ifade edilmiştir (Denizci, 2009: 52; Bölükbaş, ve Cengiz, 2003, aktaran Akbaş, 2017). Sosyal yaşamandan kopukluk ile birlikte kişide ilişki kurmada sorun, arkadaş edinme becerilerinin eksikliği gibi kişinin uyumunu engelleyecek problemler ortaya çıkabilmektedir. Yüz yüze iletişimi kısıtlayan sosyal iletişim yolları, özellikle çekingen kişilikte bireyler için cazip olmasıyla birlikte, bu durum onları kendi sosyal ortamlarında arkadaşlık edinme becerini azaltmakta, ayrıca yeni ilişki girişimlerini olumsuz yönden etkilemektedir (Yavuzer, 2006).

Sosyal uyum, bireyin fiziksel ve zihinsel sağlığında önemli bir rol oynayan temel bir psikolojik niteliklerdir (Terziev, 2017). Genel ruh sağlığı için sosyal uyumun önemli olduğu ifade edilmektedir (Tangney, Boone ve Baumeister 2004, aktaran Doshi, 2019). Uyum problemleri, gündelik hayatın, iş (Mundt ve ark. 2002), aile, arkadaş ortamları (Mistry ve ark. 2002) gibi çeşitli yönleriyle ilişkilidir. Sosyal uyumun zayıf olduğu bireylerde duygudurum bozuklukları (Leader ve Klein 1996), ilişkisel problemler ve psikoterapide olumsuz sonuçlar görülebilmektedir (Weissman vd., 1974).

1.2.4. Sosyal Uyum ve Aile

Çocukların kendilerini değerli hissetmeleri ve onlara güven aşılmasında ailenin iyi uyumu, çocuğa karşı ilginin, sevginin varlığı ve çocuğun fikrinin önemsenmesi büyük rol oynamaktadır. Ebeveynlerinin sevgisiyle büyüyen ve övülen çocuğun sevilen kişi olduğuna inancı yüksektir. Böylece hem kendisi hem de ailesini sevebilen çocukta, bir uyum sorunu

görülmemektedir. Sosyal uyumu sağlayabilen bireylerde bu süreç ailede başlamıştır ve olumlu, sağlıklı şekilde ilerlemiştir. Bu sürecin olumlu yaşantılanmasında anne-babanın tutumu önemlidir. Hoşgörü ve destekleyici anne babalar çocuğuna güven vermektedir (Öğüt, 2000). Tam tersi bir durumda sağlıklı ve uyumu güç aileler, çocuğun sağlıklı kişilik gelişimine engel olabilmektedir (Öztürk, 1988). Sağlıksız gelişimin sonucunda birçok psikopatoloji ortaya çıkabilmektedir. Örneğin şizofreni tanısı almış bireylerin ailelerinde anne ve babanın iki yönlü, tutarsız söylem ve davranışları olduğu görülmüştür. Tanıyı almış bireyler annelerini aşırı dominant, koruyucuyu, kaygılı olarak tanımlarken babalarını pasif ve duygusal olarak soğuk şeklinde tanımladıkları ifade edilmektedir. Bu tür iki yönlü, ikircikli davranışların maruz kalan çocuğun kendi güveninin gelişmesine engel olabilmekte ve çocuğun kendi değerini görebilmesi için yeterli ortamdan yoksun büyümesine neden olabilmektedir (Clausen, 1966., Haley, 1972., ve Acocella, 1980).

1.3. YETİŞTİRİLME HATIRALARI

Yetiştirilme hatıraları literatürde algılanan ebeveyn tutumu olarak ele alınmıştır. Algılanan ebeveyn tutumları, çocukların veya yetişkinlerin yetiştirilmelerinin yanı sıra ebeveynleri hakkındaki algıları olarak tanımlanmaktadır (Arinde ve ark., 1999, Aktaran Taşkın, 2021). Yavuzer'e göre ebeveynlik stilleri, ebeveynlerin çocuklarına karşı olumlu ya da olumsuz tepki gösterme eğilimleridir (Yavuzer, 2019). Çocuğun sağlıklı zihinsel gelişimi için en aktif rolü oynayan anne-babanın yaklaşım ve tutumları büyük önem taşımaktadır (Ögel, 2007). Algılanan ebeveyn tutumları üç başlık altında incelenmektedir: Duygusal sıcaklık, reddedicilik ve aşırı korumacılık.

1.3.1. Duygusal sıcaklık

Ebeveynlerin olumlu saygı ifadesi, çocuğun faaliyetlerine katılımı ve ebeveyn ve çocuk arasındaki ortak etkileşimleri ebeveyn sıcaklığı olarak tanımlanır (Yap ve Jorm, 2015). Sıcaklık, ilgi, konfor, kabul, şefkat, özen, tatmin, destek ve sevgi ile karakterizedir (Rohner vd., 2005). Algılanan ebeveyn sıcaklığı, çocuklar için psikolojik uyum, olumlu benlik saygısı, duygu ifade becerisi, duygusal istikrar, olumlu dünya görüşü gibi olumlu sonuçların yanı sıra çocuklarda içselleştirme ve dışa yönelim sorunları gibi olumsuz sonuçlarla ilişkilidir (Khaleque, 2013). Sıcaklık boyutunun hem ebeveyn kabulü hem de reddinden oluştuğu ve sürekliliği simgelediği ifade edilmiştir.

1.3.2. Reddedilme

Duygusal sıcaklığın düşük seviyede olması algılanan ebeveyn reddi olarak açıklanmaktadır. Anne-babanın çocuğa karşı sıcaklık ve sevgiden yoksun, ilgisiz tutumları ifade etmektedir. Ebeveynler ve diğer bağlanma figürleri tarafından reddedilme, soğuk, saldırgan, ilgisiz, ihmalkar tutumları içermektedir. (Rohner & Khaleque, 2002, aktaran Çalışkan, 2021). Artan kırılganlık, düşük benlik saygısı, uyum sorunları, yüksek düzeyde düşmanlık ve saldırganlık, düşük bireyselleşme, tepkisizlik ebeveyn reddi deneyimi ile meydana gelmektedir (Rohner ve ark., 2005). Ebeveyn reddini deneyimlemek, düşük benlik saygısı, uyum problemleri, düşük bireysellik, saldırganlık, karamsarlık ve tepkisizlik gibi sonuçlar doğurabilmektedir (Gracia ve diğerleri, 2005; Ramírez-Uclés ve diğerleri, 2018). Bu olumsuz sonuçlar, bireylerin stresle başa çıkabilmelerine engel olmakla birlikte duygusal sabitliğe olumsuz yönde etki etmektedir (Rohner, 2004). Yapılan araştırmalar doğrultusunda ebeveynlerinin tutumlarını reddedici algılayan bireylerde, depresyon, anksiyete, dışsallaştırma gibi psikopatolojik durumlar gözlemlenmektedir (McLeod vd., 2007, aktaran Çalışkan, 2021).

1.3.3. Aşırı korumacılık

Ebeveynin çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan ve aşırı olarak kabul edilebilecek koruyucu davranışları aşırı korumacılık olarak tanımlanmaktadır (Thomasgard vd., 1995). Aşırı koruyuculuk, anne-babanın çocuğun durumuyla ilgili aşırı endişesini ve kontrolünü, ona karşı temkinli davranışlarını, fazla denetim gösterme, ayrılmada zorluk yaşama, çocuğun özerkliğini engelleyecek şekilde davranma gibi davranışları içermektedir (Thomasgard ve Metz, 1999). Ebeveynlerin çocuklarının kişisel özgürlüğüne izin vermeyen, aşırı ilgili, koruyucu, kontrol edici ve müdahaleci tutumlarını içerir (Holmbeg vd., 2002, aktaran Taşkın, 2021). Aşırı korumacı ebeveynler, çocuklarına bir bebek gibi davranma, onlardan ayrılmakta zorluklar yaşama ve aşırı temasta bulunma eğilimindedirler. Bu doğrultuda çocuklarının özerk davranışlarını ve bireyselliğini teşvik etmezler (Holmbeg ve diğerleri, 2002). Bu davranışlar çocuğun güvenliği için gibi görülse ve bazı durumlarda gerekli olsa da çocuğun bireyselleşme gelişimine, duygu ifade becerisine ve sosyal yeteneklerine kısıtlama getirir. Bireyin benlik saygısı, kendilik ve sosyal kabulü, özerkliği olumsuz yönde etkilenmektedir (Blatt ve Homann, 1992).

Yapılan araştırmalar erken dönem çevresel etkilerin, özellikle ebeveyn-çocuk ilişkisinin duygusal dinamiklerinin, kişiliğin şekillenmesine katkıda bulunan çok önemli faktörler

olduğunu ortaya koymuştur. Jacobsson (1980), anne baba tutumları ile kişilik özellikleri arasında ilişkiler bulmuştur. Benjaminsen (1984), psikopatoloji ile negatif yetiştirme tutumları arasında yakın ilişki olduğunu öne sürmüştür. Farklı psikolojik teoriler çocuğun ebeveyni ile ilişkisinin kendini kabullenme sürecinde etkisi olduğunu savunurlar. Bu doğrultuda yapılan bir çalışmada (Bartsch vd., 1995, aktaran Anlı, 2005) kendini kabul etme ve algılanan ebeveyn tutumu ilişkisini incelenmiş ve önemli derecede ilişki bulunmuştur. Parker ve arkadaşları (1979, aktaran Demirsu, 2018) yaptıkları bir çalışmada ebeveynleri tarafından aşırı koruyucu tutum algılayan bireylerin kendilerini çocuksu gördüklerini ve özerk hissedemediklerini sonucuna ulaşmışlardır. Ebeveynlerin reddedici ve fazla korumacılık tutumu çocuğun yetişkinlik hayatında yoğun kaygıya sebep olabilmektedir. Bu tutumlar kaçınan bağlanmaya ve ayrılık kaygısına neden olabilmektedir (Hulsenbeck vd., 2000, aktaran Anlı, 2005).

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, ayrılma bireyleşme ve sosyal uyum arasındaki ilişkiyi ve ayrılma bireyleşme ile yetiştirilme hatıralarının sosyal uyum üzerindeki etkisini incelemektir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Yetişkin bireylerde ayrılma bireyleşme problemleri ile sosyal uyum arasında bir ilişki var mıdır?
2. Ayrılma bireyleşme ve yetiştirilme hatıralarının sosyal uyum üzerinde etkisi var mıdır?
3. Ayrılma bireyleşme, sosyal uyum düzeyi ve yetiştirilme hatıraları, cinsiyet, psikiyatrik tanı veya tedavi alma durumu ve bireylerin bebeklik dönemlerinde bakım verenlerine göre farklılık göstermekte midir?

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ayrılma bireyleşme süreci hem kimlik duygusunda hem de ilişkilerinde tutarlılık ve bütünlük ve süreklilik için önemlidir. Bu dönemde yaşanan aksaklıklarda birey; kendisine ve dünyaya karşı tutarlı bir konumda bulunmakta zorlanır. Yapılacak çalışmada bireyin kendisiyle ve sosyal çevresiyle ilişkisini etkileyen bu süreç ele alınacaktır. Bu bağlamda; ayrılma bireyleşme dönemindeki aksaklıklar ile bireyin sosyal uyumu arasında bir ilişki olup olmadığı incelenecektir. Kişinin psikosozal gelişiminde ailenin rolü birçok kuram ve araştırmalar tarafından ortaya koyulmuştur. Özellikle Mahler'in ayrılma-bireyleşme sürecinde ebeveynlerin rolünü tanımlaması ile yetiştirilme hatıralarının ayrılma bireyleşme düzeyi ve sosyal uyum

arasındaki etkileyip etkilemeyeceği araştırmanın konusu olmuştur. Bu araştırma gündelik hayatta yaşanan bireyleşme problemlerinin etkilediği sorunlar ve problemi ortaya çıkaran etmenlerin incelenmesi bireyleşme problemlerinin çözümü için önemli olacaktır. Bu amaç ile konu kapsamında alan yazın çalışmaları incelenmiştir. Literatüre katkı sağlaması ve farkındalık yaratması açısından önem taşıdığı düşünülmüştür.

1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Araştırmanın örneklemini, 18 yaş ve üzeri 314 kişi ile sınırlıdır.
2. Araştırmada 18 yaşını doldurmuş olmak ve okuma-yazma bilmek dışında dışlama kriteri mevcut değildir.
3. Araştırmada elde edilen veriler kullanılan ölçekler olan “Ayrılma-Bireyleşme Envanteri”, “Hacettepe Kişilik Envanteri” ve “Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği” ile sınırlıdır.
4. Bu araştırmada kullanılan ayrılma-bireyleşme ölçeğindeki boyutlar; farklılaşma, bölme ve ilişki problemleri ile sınırlıdır.
5. Bu araştırmada kullanılan sosyal uyum ölçeğindeki boyutlar; aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, sosyal normlar, antisosyal eğilimler ile sınırlıdır.
6. Bu araştırmada kullanılan yetiştirilme hatıraları ölçeğindeki boyutlar; algılanan anne ve baba sıcaklığı, algılanan anne ve baba reddi, algılanan anne ve baba aşırı koruyuculuğu ile sınırlıdır.

1.7. TANIMLAR

Ayrılma-Bireyleşme: İnsan bebeğinin, bakım verene bağlı simbiyotik durumdan ayrışarak, bireysel, özerk ve farklı bir kimlik kazanmasıdır. bebeğin, zihinsel ve bedensel gelişim süresince yaşam deneyimleri sonucunda, sevgi nesnesinden ayrışarak ilişki sistemi ve benlik oluşturması şeklinde tanımlanmaktadır (Mahler, 1969).

Farklılaşma: Diğerleri ile iç içe geçme veya kaynaşma ya da benlik ve diğerleri arasında kesin sınırlar oluşturamama durumu farklılaşma eksikliği olarak tanımlanmaktadır (Alkan,2010).

Bölme: Kişinin kendilik ve diğerlerinin temsillerinin katı bir şekilde kötü ve iyi bileşenler olarak ayırması olarak tanımlanan bölme savunma mekanizmasını ifade etmektedir (Alkan, 2010).

İlişkisel Problemler: Bireyin yalnız kalmaya tahammülsüzlüğü, diğerleriyle ilişkisinde güven ve kontrol sorunları ilişkisel problemler olarak ele alınmaktadır (Alkan, 2010).

Sosyal Uyum: Bulduğumuz sosyal çevrenin nitelik ve normlarına karşı duyarlı olmak ve onları özümsemek, diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler kurmak olarak açıklanmıştır. (Yapıcı, Yapıcı, 2015). Bireyin özerkliğinin olması ve diğerleriyle kurulan sağlıklı iletişim sosyal uyumun derecesiyle ilgili olduğu ifade edilmektedir. (Watts, 1979).

Aile İlişkileri: Bireyin ailesi ile kurduğu ilişkileri ifade etmektedir (Özgüven,1992).

Sosyal İlişkiler: Bireylerin diğer insanlarla kurduğu ilişkilerdir (Özgüven,1992).

Sosyal Normlar: Yaşanılan grup içerisinde dikkate alınması gereken sosyal kural ve değerler olarak tanımlanmaktadır (Özgüven,1992).

Antisosyal Eğilimler: Diğer insanların hakları ile ilgili daimî bir umursamazlık ve ihlal seyridir (Dsm-5).

Yetiştirilme Hatıraları: Bireylerin ebeveynleri hakkındaki algıları olarak tanımlanmaktadır (Dirik vd., 2006).

Algılanan Ebeveyn Sıcaklığı: Ebeveynlerin olumlu saygı ifadesi, çocuğun faaliyetlerine katılımı ve ebeveyn ve çocuk arasındaki ortak etkileşimleri olarak tanımlanmaktadır (Dirik vd., 2006).

Algılanan Ebeveyn Reddi: Ebeveynlerin çocuğa karşı ilgi ve sıcaklıktan yoksun, sevgisiz tutumlarını ifade etmektedir (Dirik vd., 2006).

Algılanan Ebeveyn Aşırı Koruyuculuğu: Ebeveynin çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan ve aşırı olarak kabul edilebilecek koruyucu davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Dirik vd., 2006).

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılan araştırma modeli, araştırmanın örnekleme, veri araçları ve verilerin işlemleri ile kullanılan istatistiksel metotlar açıklanmıştır.

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Çalışmanın amaçları neticesinde bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılacaktır. Genel tarama yöntemi içinde bulunan ilişkisel tarama modelinde amaç iki ve daha çok değişken arasında birlikte bir değişimin var olup olmadığı, bu değişimin yönünü, derecesini belirlemektir (Karasar, 2006). Bu sebeple yapılacak olan araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılması uygun görülmüştür.

2.2. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Türkiye’de vasilik gerektiren bir durumu olmayan, eğitim düzeyi en az okuma yazma olan, Türkçe bilen bireylerden oluşmaktadır. Kolaylıkla bulunabileni örneklem metodu uygulanacaktır. Bu metoda göre ulaşılmada zorluk yaşanmayacak, araştırmaya gönüllü katılmak isteyen bireyler örnekleme alınmıştır (Dörnyei, 2007).

Araştırmanın örneklem sayısı G*Power programını kullanılarak hesaplanmış olup en az 244 katılımcı bulunması planlanmıştır. Araştırmaya Türkiye’de yaşayan 314 yetişkin birey katılmıştır. Örneklem grubunu oluşturan 314 katılımcının sosyo-demografik özelliklerine ilişkin betimleyici analiz sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. : Örneklem Grubuna Ait Betimleyici İstatistik Analiz Sonuçları

	Değişkenler	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	203	64.6
	Erkek	111	35.4
Eğitim Durumu	İlkokul	2	.6
	Ortaokul	2	.6
	Lise	28	8.9
	Ön Lisans	39	9.6
	Üniversite	168	53.5
	Yüksek Lisans	74	23.6
	Doktora	10	3.2
Bebeklik dönemlerinizde bakımınızdan kim sorumluydu?	Çekirdek Aile	213	67.8
	Diğer	101	32.2
Psikiyatrik bozukluk tanısı ve tedavisi aldınız mı?	Evet	53	16.9
	Hayır	261	83.1

Çalışmanın örneklemini 203 (%64.6) kadın, 111 (%35.4) erkek olmak üzere toplam 314 kişiden oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 18-59 yaş arasında değişmektedir. Yaş ortalaması 29.10 (s=7.84) olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan kişilerin 2'si (%0.6) ilkokul, 2'si (%0.6) ortaokul, 28'i (%8.9) lise, 39'u (%9.6) ön lisans, 168'i (%53.5) üniversite, 74'ü (%23.6) yüksek lisans ve 10'u (%3.2) doktora mezunudur.

Katılımcıların 213'ü (%67.8) çekirdek ailenin, 101 (%32.2) diğerlerinin bebeklik dönemlerinde bakımlarından sorumlu kişiler olduklarını belirtmişlerdir.

Çalışmaya katılan kişilerin 53'ü (%16.9) daha önce psikiyatrik bozukluk tanısı ve tedavisi aldığını belirtirken, 261'i (%83.1) daha önce Psikiyatrik bozukluk tanısı ve tedavisi almadıklarını belirtmişlerdir.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada, Demografik Bilgi Formu, Ayrılma Bireyleşme Envanteri (ABE), Hacettepe Kişilik Envanteri ve Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği (s-EMBU) kullanılmıştır.

2.3.1. Demografik bilgi formu

Demografik bilgi formunda evli bireylere; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, bebeklik dönemlerinde bakımlarından kimin sorumlu olduğu ve daha önce psikiyatrik bir tanı veya tedavi alıp almadıkları sorulmuştur.

2.3.2. Ayrılma Bireyleşme Envanteri (ABE)

Ayrılma Bireyleşme Envanteri (ABE), Margaret Mahler'in psikodinamik gelişim kuramı temel alınarak Chistenson ve Wilson (1985) tarafından geliştirilmiştir. Kişilerin çocuklukta problemleri tamamlanan süreçlerin yetişkinlikteki bireysel etkilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Envanterin, 2002 yılında Göral tarafından ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Türkçe'ye uyarlanmıştır. 39 maddeden oluşmaktadır. 10'lu likert tipi bir kendini değerlendirme ölçeğidir. 7, 15 ve 18. maddeler ters puanlanmaktadır. Envanterin güvenirlik katsayısı .85 olarak saptanmıştır. Bölme, farklılaşma ve ilişki problemleri olmak üzere üç alt boyutu vardır. Alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları şöyledir: Bölme alt boyutu için .64, farklılaşma alt boyutu için .70, ilişki problemleri için .64. 2010 yılında Alkan tarafından yapılan test-tekrar-test çalışmasında envanterin tamamı için güvenirlik katsayısı .85; bölme alt boyutu için .82, farklılaşma alt boyutu için .77; ilişkisel problemler için .79 olarak bulunmuştur. Envanterin kesme puanı 190 olarak belirtilmiştir. Yüksek puanlar ayrılma bireyleşme ile ilgili sorunu göstermektedir.

2.3.3. Hacettepe Kişilik Envanteri

Bireylerin sosyal uyumlarını ölçmek için Hacettepe Kişilik Envanteri kullanılmıştır. 1976 yılında oluşturulan envanter, en son 1982 yılında ikinci revizyondan geçerek son halini almıştır. Ethem Özgüven tarafından geliştirilmiştir. Envanter toplam 168 sorudan oluşmaktadır. Envanterin test-tekrar-test güvenirlik puanı .82 ile .93 arasındadır. Kişisel uyum ve sosyal uyum olmak üzere iki alt ölçeği vardır. Her alt ölçeğin dört alt boyutu olmak üzere toplam sekiz alt boyutu vardır. Kişisel uyum alt boyutu, kendini gerçekleştirme, duygusal

kararlılık, nevrotik eğilimler ve psikotik belirtiler alt boyutlarından oluşur. Sosyal uyum alt boyutunda sosyal ilişkiler, aile ilişkileri sosyal normlar ve antisosyal eğilimler alt ölçekleri bulunmaktadır. Bu araştırmada Hacettepe Kişilik Envanterinin Sosyal Uyum alt ölçeği kullanılacaktır. Sosyal uyum alt ölçeği 88 maddeden oluşmaktadır. Katılımcıların evet veya hayır şeklinde iki seçeneği olarak sorulara cevap verebilecekleri şekilde oluşturulmuştur. Her doğru cevap için bir puan verilir ve toplam puan elde edilir. Alınan puanın az olması uyum puanlarının düştüğü, bazı uyum sorunlarının olabileceği anlamına gelmektedir. Sosyal uyum dört alt boyutta incelenmektedir. Aile ilişkileri alt boyutu; kişinin aile içi ilişkilerini ele almaktadır. Bu alt boyuttan alınan yüksek puanlar olumlu aile ilişkilerini yansıtırken; alınan düşük puanlar aile ilişkilerinde huzursuzluk, uyumsuzluk ve çatışma olarak değerlendirilmektedir. Sosyal ilişkiler alt boyutu bireyin diğerleri ile olan ilişkilerindeki niteliği ifade etmektedir. Yüksek puan alınması uyumlu ilişkiler, yüksek sosyal beceri, esnek tutum olarak ele alınmaktadır. Alınan düşük puan sosyal izolasyonu göstermektedir. Gruba ait norm ve değerlere uyma davranışı sosyal normal alt boyutu ile ölçülmektedir. Alınan yüksek puan gruba ve grup insanlarına uyumu ve saygıyı derecelendirmektedir. Düşük puan grubun normlarına uyumsuz olarak ele alınmaktadır. Antisosyal eğilimler alt boyutundan alınan düşük puan diğerlerinin haklarını ve kendilerini yok sayan bir tutumu ifade ederken; yüksek puan bireyde antisosyal eğilimlerin olmadığını göstermektedir.

2.3.4. Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği (s-EMBU)

Bireylerin anne ve baba çocuk yetiştirme tutumlarına dair algılarını ölçmek amacıyla Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği kullanılacaktır. Ölçek 81 sorudan oluşan 4'lü likert bir ölçektir. Katılımcıların soruları anne ve babaları için ayrı ayrı cevaplamaları gerekmektedir. Reddetme, duygusal sıcaklık, fazla korumacılık ve taraf tutmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu araştırmada ölçeğin kısa formu kullanılacaktır. Ölçek bazı kaynaklarda Kısaltılmış Ebeveyn Tutumları Ölçeği-Çocuk Formu olarak bahsedilmektedir. Ölçeğin kısa formu Arrindell ve ark. (1999) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Karancı ve diğerleri (2006) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. 23 sorudan ve şu 3 alt boyuttan oluşmaktadır: Reddetme (7 madde), Duygusal sıcaklık (6 madde), Fazla korumacılık (9 madde). Derecelendirilmeyen 1 madde vardır ve bu madde analize katılmaz. Reddetme alt boyutunda şiddet, taraf tutmak, suçlu hissettirmek gibi anne-baba tutumları varken; duygusal sıcaklık alt boyutu, şefkat, sıcaklık ve konfor verme, çocuk ile gurur duyma, zihinsel olarak uyarma gibi davranışları; fazla korumacılık alt boyutu ise çocuğun özel hayatına aşırı müdahale ve zorla girme, katı kurallar ve özgürlük kısıtlama

gibi tutumları içerir. Alt boyutların Cronbach's alpha değerleri, duygusal sıcaklık alt boyutu için .69 ve .72, fazla korumacılık alt boyutu için .74 ve .73, reddetme alt boyutu için .76 ve .72 olarak hesaplanmıştır. Fazla korumacılık alt boyutu için ters kodlanan 1 negatif madde vardır. Puanlamada her alt grup ayrı hesaplanır. Her grup için anne-baba ayrı olmak üzere ayrı 2 puan elde edilir.

2.4. İŞLEM

Veri analiz sürecinde, yapılan anket çalışması sonucu elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Version 25 programı kullanılmıştır.

Veri girişinin tamamlanmasının ardından öncelikle demografik ölçeğin tanımlayıcı analizleri yapılmıştır. Frekans tabloları incelenmiştir. Eksik, hatalı ve uç değer verileri bulunmamıştır. Ölçeklerin ve alt boyutların geçerlik güvenirlik analizleri yapılmıştır. Değişkenlerin normallik analizleri çarpıklık ve basıklık değerleri ile incelenmiştir. Demografik özellikler ve diğer değişkenler ile bağımsız gruplar t-testi analizleri yapılmıştır. Bunun için öncelikle normallik analizi incelenmiştir. Verilerin normal dağılması nedeniyle iki seçenekli değişkenler kullanılarak yapılacak fark analizleri için Independent t-Test analizi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Değişkenlerin yordayıcılığı için regresyon analizi uygulanmıştır. Bu analiz işlemlerinde %95 güven düzeyi esas alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak örneklem grubunu oluşturan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ve araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin betimsel istatistik sonuçlarına yer verilmiştir. Daha sonra katılımcılardan elde edilen verilerin normal dağılım analiz sonuçları gösterilmiştir. Çalışmanın hipotezlerini test etmeye yönelik yapılan korelasyon ve regresyon analizi sonuçları aktarılmıştır.

3.1. BETİMLESEL İSTATİSTİK SONUÇLARI

Tablo 2. : Ölçeklerin Puan Ortalamaları, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri

Değişken	Ort.	Ss.	Min.	Maks.
Ayrılma-Bireyleşme Envanteri	161	50.53	48	345
Bölme	49.93	15.97	13	109
Farklılaşma	54.06	21.86	14	122
İlişkisel Problemler	57.00	17.60	13	114
Hacettepe Kişilik Envanteri	50.73	9.14	21	73
Aile İlişkileri	13.60	4.21	2	20
Sosyal İlişkiler	12.33	3.40	2	18
Sosyal Normlar	12.39	2.51	5	18
Anti sosyal Eğilimler	12.41	3.23	2	20
Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği				
Algılanan Anne sıcaklığı	21.37	5.40	7	28
Algılanan Baba sıcaklığı	20.47	5.38	7	28
Algılanan Anne Reddi	10.41	4.43	7	28
Algılanan Baba Reddi	10.42	4.38	7	28
Algılanan Anne Koruyuculuğu	18.77	6.06	9	36
Algılanan Baba Koruyuculuğu	17.74	5.70	9	36

Araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen puanların ortalaması, standart sapması, minimum ve maksimum değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Ayrılma Bireyleşme Envanterinden (ABE) alınan değerlerin 48-345 puan aralığında olduğu saptanmıştır. ABE alt boyutlarında; bölme alt boyutu değerleri 12-109 aralığında; farklılaşma

alt boyutu değerleri 14-122 aralığında; ilişkisel problemler alt boyutu değerleri 13-114 puan aralığında olduğu görülmüştür.

Hacettepe Kişilik Envanterinden (HKE) alınan değerlerin 21-73 puan aralığında olduğu bulunmuştur. HKE alt boyutlarında; aile ilişkileri alt boyutu değerleri 2-20 puan aralığında; sosyal ilişkiler alt boyutu değerlerinin 2-18 aralığında; sosyal normlar alt boyutu değerleri 5-18 puan aralığında; anti sosyal eğilimler al boyut değerlerinin 2-20 puan aralığında olduğu saptanmıştır.

Yetiştirilme Hatıralarım leğinin (s-EMBU), algılanan anne sıcaklığı, algılanan baba sıcaklığı, algılanan anne reddi ve algılanan baba reddi alt boyutlarının değerleri 7-28 puan aralığındadır. Algılanan anne koruyuculuğu ve algılanan baba koruyuculuğu alt boyutlarından elde edilen değerler 9-36 puan aralığında olduğu bulunmuştur.

3.2. ÖLÇEKLERE LİŐKİN GÜVENİRLİK VE NORMALLİK ANALİZLERİ

Tablo 3. : Kullanılan leklerin İç Tutarlılık Güvenirlik Analiz Sonuçları

Ölçek	K	Cronbach Alfa
Ayrılma-Bireyleşme Envanteri	39	.92
Bölme	12	.84
Farklılaşma	14	.84
İlişki Problemleri	13	.74
Hacettepe Kişilik Envanteri	88	.82
Aile İlişkileri	20	.82
Sosyal İlişkiler	20	.67
Sosyal Normlar	20	.59
Antisosyal Eğilimler	20	.65
Yetiştirilme Hatıralım leği		
Algılanan Anne Sıcaklığı	7	.84
Algılanan Baba Sıcaklığı	7	.86
Algılanan Anne Reddi	7	.86
Algılanan Baba Reddi	7	.85
Algılanan Anne Koruyuculuğu	9	.80
Algılanan Baba Koruyuculuğu	9	.82

Yapılan iç tutarlık güvenilirlik analiz sonuçlarına göre Ayrılma Bireyleşme Envanteri ve alt boyutları için Cronbach alpha değerleri, ABE 0.92, bölme alt boyutunda .84, farklılaşma alt boyutunda .84 ve ilişki problemleri alt boyutunda 0.74 olarak hesaplanmıştır.

Hacettepe Kişilik Envanteri ve alt boyutlarında Cronbach alpha değerleri, HKE 0.82, aile ilişkileri alt boyutunda 0.82, sosyal ilişkiler alt boyutunda 0.67, sosyal normlar alt boyutu 0.59 ve antisosyal eğilimler alt boyutunda .65 olduğu görülmüştür.

Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği alt boyutlarının Cronbach alpha değerlerinin, algılanan anne sıcaklığı alt boyutunda 0.84, algılanan baba sıcaklığı alt boyutunda 0.86, algılanan anne reddi alt boyutunda 0.86, algılanan baba reddi alt boyutunda 0.85, algılanan anne koruyuculuğu alt boyutunda 0.80, algılanan baba koruyuculuğu alt boyutunda 0.82 olduğu saptanmıştır.

Araştırma için kullanılan ölçeklerin ve alt boyutların iç tutarlık güvenilirlik katsayıları Tablo 3’de verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kullanılan ölçekler ve alt boyutların güvenilir olduğu görülmüştür.

Tablo 4. : Araştırma Ölçeklerinin Normallik Varsayım Analiz Sonuçları

<i>Ölçek</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Basıklık</i>
Ayrılma-Bireyleşme Envanteri	.32	.11
Bölme	.42	.49
Farklılaşma	.28	-.59
İlişki Problemleri	.28	.28
Hacettepe Kişilik Envanteri	-.08	.43
Aile İlişkileri	-.49	.67
Sosyal İlişkiler	-.72	.20
Sosyal Normlar	-.20	.00
Anti sosyal Eğilimler	-.30	.14
Yetiştirilme Hatıralım Ölçeği		
Algılanan Anne Sıcaklığı	-.64	-.25
Algılanan Baba Sıcaklığı	.45	-.57
Algılanan Anne Reddi	.90	.61
Algılanan Baba Reddi	.81	.11
Algılanan Anne Koruyuculuğu	.51	-.42
Algılanan Baba Koruyuculuğu	.62	-.17

Araştırma için kullanılan ölçeklerin normallik analizleri için Skewness (çarpıklık) ve Kurtosis (basıklık) değerleri incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,96$ aralığında olması sebebiyle dağılımın normal olduğu (Can, 2013, s.85) saptanmıştır. Bu doğrultuda, yapılan analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Araştırma için kullanılan ölçeklerin ve alt boyutların normallik test analizleri Tablo 4’de verilmiştir.

3.3. ARAŞTIRMA SORULARINA YANIT BULMAK İÇİN YAPILAN ANALİZLERDEN ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu kısımda araştırma hipotezlerini test etmek için uygulanan analizlere dair bulgular sunulmuştur.

3.3.1. Demografik Değişkenlere Göre Ayrılma Bireyleşme Envanteri Ve Alt Boyutlarının İncelenmesine İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine göre Ayrılma-Bireyleşme Envanteri ve alt boyut puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi (Independent Samples t Test) yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ayrılma bireyleşme ve alt boyutlar puan ortalamaları arasında katılımcıların cinsiyetleri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 5. : Psikiyatrik Tanı veya Tedavinin Ayrılma Bireyleşme Üzerindeki Etkisine İlişkin T-testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	t Testi		
					t	Sd	p
Ayrılma- Bireyleşme	Evet	53	173.79	51.06	2.03	312	.04
	Hayır	261	158.40	50.12			
Farklılaşma	Evet	53	60.34	22.81	2.30	312	.02
	Hayır	261	52.79	21.48			

Psikiyatrik tanı ve tedavi alan ve almayan katılımcıların ayrılma bireyleşme ve alt boyut puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi (Independent Samples t Test) uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre bölme ve ilişki problemleri psikiyatrik tanı veya tedavi alma değişkenine göre farklılık göstermediği saptanmıştır. Ayrılma bireyleşme toplam puan ve farklılaşma alt boyutu puan ortalamalarının psikiyatrik tanı ve tedavi değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür [sırasıyla ($t=2.03$; $p<.05$); ($t=2,30$; $p<.05$)]. Analiz sonuçlarına göre, psikiyatrik tanı veya tedavi alan katılımcıların ($X_{ort} = 173.79$, $ss = 51.06$) ayrılma bireyleşme

puan ortalamaları, psikiyatrik tanı ve tedavi almayan katılımcılardan ($X_{ort} = 158.40$, $ss = 50.12$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Farklılaşma alt boyut puan ortalamalarının, psikiyatrik tanı ve tedavi alan katılımcıların ($X_{ort.} = 60.34$, $ss = 22.81$), psikiyatrik tanı ve tedavi almayan katılımcılardan ($X_{ort} = 52.79$, $ss = 21.48$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Analiz sonuçları Tablo 5’de sunulmuştur.

Bebeklik döneminde bakımından sorumlu kişi değişkenine göre Ayrılma-Bireyleşme Envanteri ve alt boyut puan ortalamalarının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi (Independent Samples t Test) analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda katılımcıların bebeklik dönemlerinde bakımlarından sorumlu olduğu kişiler değişkeninin ayrılma bireyleşme ve alt boyutları puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

3.3.2. Demografik Değişkenlere Göre Yetiştirilme Hatıralarım ve Alt Boyutlarının İncelenmesine İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine göre Yetiştirilme Hatıralarım ölçeği alt boyut ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi (Independent Samples t Test) uygulanmıştır.

Tablo 6. : Cinsiyetin Algılanan Baba Reddi Üzerindeki Etkisine İlişkin T-testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	t Testi		
					t	Sd	p
Algılanan Baba Reddi	Kadın	203	10.03	3.91	-2.15	312	.03
	Erkek	111	11.14	5.06			

Uygulanan analiz sonuçlarına göre algılanan anne sıcaklığı, algılanan baba sıcaklığı, algılanan anne reddi, algılanan anne koruyuculuğu ve algılanan baba koruyuculuğu puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p > .05$). Algılanan baba reddi alt boyutunda cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t = -2,15$; $p < .05$). Bulgular incelendiğinde, erkek katılımcıların ($X_{ort.} = 11.14$, $ss = 5.06$) algılanan baba reddi puan ortalamalarının kadın katılımcılardan ($X_{ort.} = 10.03$, $ss = 3.91$) anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 7. : Psikiyatrik Tanı veya Tedavinin Algılanan Anne Sıcaklığı Üzerindeki Etkisine İlişkin T-testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	t Testi		
					t	Sd	p
Algılanan Anne Sıcaklığı	Evet	53	21.69	4.92	-2.51	312	.01
	Hayır	261	19.79	5.40			

Psikiyatrik tanı veya tedavi alan ve almayan katılımcıların yetiştirilme hatıralarım alt boyutları puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi (Independent Samples t Test) uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre algılanan baba sıcaklığı, algılanan anne reddi, algılanan baba reddi, algılanan anne koruyuculuğu ve algılanan baba koruyuculuğu puanlarının psikiyatrik tanı veya tedavi alma durumuna göre değişiklik göstermediği saptanmıştır ($p > .05$). Algılanan anne sıcaklığı alt boyutu puan ortalamalarının psikiyatrik tanı veya tedavi değişkeni açısından anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür ($t = -2.51$; $p < .05$). Analiz sonuçlarına göre, psikiyatrik tanı ve tedavi almayan katılımcıların ($X_{ort} = 21.69$, $ss = 4.92$) algılanan anne sıcaklığı puan ortalamaları, psikiyatrik tanı ve tedavi alan katılımcılardan ($X_{ort} = 19.79$, $ss = 5.40$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Analiz sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 8. : Bakımlarından Sorumlu Algılanan Baba Reddi Üzerindeki Etkisine İlişkin T-testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	t Testi		
					t	Sd	p
Algılanan Baba Reddi	Çekirdek Aile	213	9.98	4.02	-2.46	312	.00
	Diğer	101	11.36	4.89			

Bebeklik döneminde bakımından sorumlu kişi değişkenine göre Yetiştirilme Hatıralarım alt boyut puan ortalamalarının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi (Independent Samples t Test) analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, algılanan anne sıcaklığı, algılanan baba sıcaklığı, algılanan anne reddi, algılanan anne koruyuculuğu ve algılanan baba koruyuculuğu alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$). Analiz sonucunda katılımcıların bebeklik dönemlerinde bakımlarından sorumlu olduğu kişiler değişkeninin algılanan baba reddi alt boyut puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır ($t = -2.46$; $p < .05$). Analiz sonuçlarına göre, bakımlarından diğerlerinin sorumlu olduğu katılımcıların ($X_{ort} = 11.36$, $ss = 4.89$) algılanan baba reddi puan ortalamaları, bakımlarından çekirdek ailenin sorumlu olduğu

katılımcılara göre ($X_{ort.} = 9.98$, $ss = 4.89$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Analiz sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

3.3.3. Demografik Değişkenlere Göre Hacettepe Kişilik Envanteri Ve Alt Boyutlarının İncelenmesine İlişkin Bulgular

Cinsiyet değişkenine göre Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) ve alt boyut ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi (Independent Samples t Test) uygulanmıştır.

Tablo 9. : Cinsiyetin Antisosyal Eğilimler Üzerindeki Etkisine İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	t Testi		
					t	Sd	p
Antisosyal Eğilimler	Kadın	203	12.82	3.02	3.12	312	.00
	Erkek	111	11.65	3.47			

Uygulanan analiz sonuçlarına göre aile ilişkileri, sosyal ilişkiler ve sosyal normlar alt boyutlarında cinsiyete göre bir farklılık saptanmamıştır ($p > .05$). Antisosyal eğilimler alt boyutunda cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=3,12$; $p < .05$). Analiz sonuçları incelendiğinde, kadın katılımcıların ($X_{ort} = 12.82$, $ss = 3.02$) antisosyal eğilim puan ortalamalarının erkek katılımcılardan ($X_{ort} = 11.65$, $ss = 3.47$) anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p < .05$). Analiz sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Psikiyatrik tanı veya tedavi alan ve almayan katılımcıların Hacettepe Kişilik Envanteri (HKE) ve alt boyut puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi analizi (Independent Samples t Test) uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre HKE ve alt boyut puan ortalamalarında psikiyatrik tanı ve tedavi değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 10. : Bakımlarından Sorumlu Kişilerin Sosyal Uyum Üzerindeki Etkisine İlişkin T-testi Analiz Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	t Testi		
					t	Sd	p
Sosyal Uyum	Çekirdek	213	51.09	9.60	1.06	312	.00
	Aile						
	Diğer						

Bebeklik döneminde bakımından sorumlu kişi değişkenine göre sosyal uyum ve alt boyut puan ortalamalarının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi (Independent Samples t Test) analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, sosyal normlar ve antisosyal eğilimler alt boyut puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$). Analiz sonucunda katılımcıların bebeklik dönemlerinde bakımlarından sorumlu olduğu kişiler değişkeninin sosyal uyum puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır ($t = 1.06$; $p < .05$). Analiz sonuçlarına göre, bakımlarından çekirdek ailenin sorumlu olduğu katılımcıların ($X_{ort} = 51.09$, $ss = 9.60$) sosyal uyum puan ortalamaları, bakımlarından diğerlerinin sorumlu olduğu katılımcılara göre ($X_{ort} = 49.48$, $ss = 8.08$) anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Analiz sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

3.3.4 Değişkenler Arası Korelasyon Analizi

Araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak üzere Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. : Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Demografik																
Yaş	1															
(ABE)																
ABE-Toplam	-.115*	1														
Bölünme	-.070	.899**	1													
Farklılaşma	-.113*	.938**	.785**	1												
İlişkisel Problemler	-.127*	.889**	.700**	.739**	1											
(S-EBU)																
AAS	-.115*	-.179*	-.234**	-.210**	-.043	1										
ABS	-.050	-.192**	-.219**	-.219**	-.082	.768**	1									
AAR	.030	.338**	.310**	.379**	.208**	-.422**	-.317**	1								
ABR	.046	.283**	.265**	.304**	.194**	-.352**	-.414**	.784**	1							
AAK	.052	.389**	.316**	.402**	.330**	-.128**	-.130*	.534**	.407**	1						
ABK	.086	.304**	.232**	.320**	.264**	-.197**	-.187**	.467**	.537**	.789**	1					
(HKE)																
Aile İlişkileri	.074	-.465**	-.427**	-.461**	-.375**	.493**	.455**	-.537**	-.494**	-.492**	-.457**	1				
Sosyal İlişkiler	.135	-.333**	-.328**	-.320**	-.260**	.308**	.265**	-.143**	-.124*	-.166**	-.143**	.288**	1			
Sosyal Normlar	.175**	-.208**	-.192**	-.196**	-.179**	.099	.95	-.113*	-.104	-.084	-.062	.182**	.201**	1		
Anti-S.Eğilim	.136*	-.394**	-.359**	-.333**	-.391**	.135*	.129*	-.196**	-.220	-.287**	-.263**	.438**	.223**	.322**	1	
Hke-Sosyal Toplam	.180**	-.534**	-.498**	-.503**	-.457**	.416**	.380**	-.401**	-.380**	-.413**	-.374**	.772**	.639**	.547**	.726**	1

*p<.05, **p<.01

ABE: Ayrılma-Bireyleşme Envanteri; (S-EMBU):Yetiştirilme Hatıralım Ölçeği AAS: Algılanan Anne Sıcaklığı;

ABS: Algılanan Baba Sıcaklığı; AAR:Algılanan Anne Reddi; ABR: Algılanan Baba Reddi;AAK:Algılanan Anne Koruyuculuğu; ABK:Algılanan Baba Koruyuculuğu;

HKE:Hacettepe Kişilik Envanteri; Anti-S: Antisosyal Eğilim

Hacettepe kişilik envanteri sosyal uyum toplam puanı ile antisosyal eğilimler puanı ($r = .726$, $p < .01$), sosyal normlar puanı ($r = .547$, $p < .01$), sosyal ilişkiler puanı ($r = .639$, $p < .01$), aile ilişkileri puanı ($r = .772$, $p < .01$), algılanan baba ($r = .380$, $p < .05$) ve anne sıcaklığı puanı ($r = .416$, $p < .05$) ve yaş ($r = .180$, $p < .05$) değişkeni arasında pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Hacettepe kişilik envanteri sosyal uyum toplam puanı ile algılanan baba ($r = -.374$), ve anne koruyuculuğu ($r = -.413$), algılanan baba ($r = -.380$), ve anne reddi ($r = -.401$), ilişkisel problemler puanı ($r = -.457$), farklılaşma puanı ($r = -.503$), bölünme puanı ($r = -.498$), ve ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = -.543$) arasında negatif yönde ilişkili bulunmuştur ($p < .01$).

Antisosyal eğilimler puanı ile sosyal normlar puanı ($r = .322$, $p < .01$), sosyal ilişkiler puanı ($r = .223$, $p < .01$), aile ilişkileri puanı ($r = .438$, $p < .01$), algılanan baba ($r = .129$, $p < .05$) ve anne sıcaklığı puanı ($r = .135$, $p < .05$) ve yaş ($r = .136$, $p < .05$) değişkeni arasında pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Antisosyal eğilimler puanı ile algılanan baba ($r = -.263$), ve anne koruyuculuğu ($r = -.287$), algılanan baba ($r = -.220$), ve anne reddi ($r = -.196$), ilişkisel problemler puanı ($r = -.391$), farklılaşma puanı ($r = -.333$), bölünme puanı ($r = -.359$), ve ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = -.394$) arasında negatif yönde ilişkili bulunmuştur ($p < .01$).

Sosyal normlar puanı ile sosyal ilişkiler puanı ($r = .201$), sosyal normlar puanı ($r = .182$) ve yaş ($r = .175$) değişkeni arasında pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ($p < .01$). Sosyal normlar puanı ile algılanan anne reddi ($r = -.113$, $p < .05$), ilişkisel problemler puanı ($r = -.179$, $p < .01$), farklılaşma puanı ($r = -.196$, $p < .01$), bölünme puanı ($r = -.192$, $p < .01$), ve ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = -.208$, $p < .01$) arasında negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Sosyal normal puanı ile algılanan anne ve baba sıcaklığı puanı, algılanan baba reddi puanı, algılanan anne ve baba koruyucu puanları arasında korelasyon ilişkisi bulunmamıştır.

Sosyal ilişkiler puanı ile, aile ilişkileri puanı ($r = .288$), algılanan baba ($r = .265$) ve anne sıcaklığı puanı ($r = .308$) arasında pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ($p < .01$). Sosyal ilişkiler puanı ile algılanan baba ($r = -.143$, $p < .01$), ve anne koruyuculuğu ($r = -.166$, $p < .01$), algılanan baba ($r = -.124$, $p < .05$), ve anne reddi ($r = -.143$, $p < .01$), ilişkisel problemler puanı ($r = -.260$, $p < .01$), farklılaşma puanı ($r = -.320$, $p < .01$), bölünme puanı ($r = -.328$, $p < .01$), ve ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = -.333$, $p < .01$) arasında negatif yönde ilişkili

bulunmuştur. Sosyal ilişkiler puanı ile yaş değişkeni arasında korelasyon ilişkisi bulunmamıştır.

Aile ilişkileri puanı ile algılanan baba ($r = .455$) ve anne sıcaklığı ($r = .493$) puanı arasında pozitif yönde ilişkili bulunmuştur ($p < .01$). Aile ilişkileri ile algılanan baba ($r = -.457$) ve anne ($r = -.492$) koruyuculuğu puanı, algılanan baba ($r = -.494$) ve anne ($r = -.537$) reddi, ilişkisel problemler puanı ($r = .375$), farklılaşma puanı ($r = -.461$), bölünme puanı ($r = -.427$) ve ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = -.465$) arasında negatif yönde ilişkili bulunmuştur. ($p < .01$). Aile ilişkileri puanı ile yaş değişkeni arasında korelasyon ilişkisi bulunmamıştır.

Algılanan baba koruyuculuğu puanı ile algılanan anne koruyuculuğu puanı ($r = .789$), algılanan baba ($r = .537$), ve anne reddi puanı ($r = .467$), ilişkisel problemler puanı ($r = .264$), farklılaşma puanı ($r = .320$), bölünme puanı ($r = .232$) ve ayrılma bireyleşme toplum puanı ($r = .304$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. ($p < .01$). Algılanan baba koruyuculuğu puanı ile algılanan baba ($r = -.187$) ve anne ($r = -.197$) sıcaklığı puanı arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Algılanan baba koruyuculuğu puanı ile yaş değişkeni arasında korelasyon ilişkisi bulunmamıştır.

Algılanan anne koruyuculuğu puanı ile algılanan baba ($r = .407$) ve anne reddi puanı ($r = .534$), ilişkisel problemler puanı ($r = .330$), farklılaşma puanı ($r = .402$), bölünme puanı ($r = .316$) ve ayrılma bireyleşme toplum puanı ($r = .389$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Algılanan baba koruyuculuğu puanı ile algılanan baba ($r = -.130$, $p < .05$) ve anne ($r = -.128$, $p < .01$) sıcaklığı puanı arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Algılanan baba koruyuculuğu puanı ile yaş değişkeni arasında korelasyon ilişkisi bulunmamıştır.

Algılanan baba reddi puanı ile anne reddi puanı ($r = .784$), ilişkisel problemler puanı ($r = .194$), farklılaşma puanı ($r = .304$), bölünme puanı ($r = .265$) ve ayrılma bireyleşme toplum puanı ($r = .284$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Algılanan baba reddi puanı ile algılanan baba ($r = -.414$) ve anne ($r = -.352$) sıcaklığı puanı arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Algılanan baba reddi puanı ile yaş değişkeni arasında korelasyon ilişkisi bulunmamıştır.

Algılanan anne reddi puanı ile ilişkisel problemler puanı ($r = .208$), farklılaşma puanı ($r = .379$), bölünme puanı ($r = .310$) ve ayrılma bireyleşme toplum puanı ($r = .338$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Algılanan anne reddi puanı ile algılanan baba ($r = -.414$) ve

anne ($r = -.422$) sıcaklığı puanı arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Algılanan anne reddi puanı ile yaş değişkeni arasında korelasyon ilişkisi bulunmamıştır.

Algılanan baba sıcaklığı puanı ile algılanan anne sıcaklığı puanı ($r = .768$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Algılanan baba sıcaklığı puanı ile farklılaşma puanı ($r = -.219$), bölünme puanı ($r = -.219$) ve ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = -.192$) arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Algılanan baba sıcaklığı puanı ile ilişkisel problemler puanı ve yaş değişkeni arasında korelasyon ilişkisi bulunmamıştır.

Algılanan anne sıcaklığı puanı ile farklılaşma puanı ($r = -.210$, $p < .01$), bölünme puanı ($r = -.234$, $p < .01$), ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = -.179$, $p < .05$) ve yaş değişkeni ($r = -.115$, $p < .05$) arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur.

İlişkisel problemler puanı ile farklılaşma puanı ($r = .739$), bölünme puanı ($r = .700$), ve ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = .889$) arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. ($p < .01$). İlişkisel problemler puanı ile yaş değişkeni ($r = -.127$) arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .05$).

Farklılaşma puanı ile bölünme puanı ($r = .785$) ve ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = .938$) arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. ($p < .01$). Farklılaşma puanı ile yaş değişkeni arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur ($p < .05$).

Bölünme puanı ile ayrılma bireyleşme toplam puanı ($r = .899$) arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur ($p < .01$). Bölünme puanı ile yaş değişkeni arasında bir korelasyon ilişkisi bulunmamıştır.

Ayrılma bireyleşme toplam puanı ile yaş değişkeni ($r = -.115$) arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$).

3.3.5. Regresyon Analizi

Tablo 12. : Sosyal Uyum İle Ayrılma-Bireyleşme Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Yordanan Değişken	Yordayıcı Değişkenler	R ²	Adj. R ²	B	SE	β	t	F
Sosyal Uyum	Ayrılma Bireyleşme	.28	.28	-.09	.00	-.53	-	124.51**
							.11.15**	

*p<0.05, **p<0.01

Bireylerin ayrılma bireyleşme puanlarının sosyal uyum puanlarını ne şekilde yordadığını ortaya koymak amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda, ayrılma bireyleşme ile sosyal uyum arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. (R= .53, R²= .28). Ayrılma bireyleşmenin sosyal uyumun anlamlı negatif bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. (β =-.53, F_(1,312)= 124.51, p < 0.01). Ayrılma bireyleşme sosyal uyum puanındaki değişimin %28'ini açıklamaktadır. Analiz sonuçları Tablo 14'de sunulmuştur.

3.3.6 Regresyon Etkisinin İncelenmesi

Ayrılma bireyleşme ve yetiştirilme hatıraları alt boyut değişkenlerinin sosyal uyum üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla regresyon analizleri yapılmıştır.

Tablo 13. : Sosyal Uyumu Etkileyen Değişkenler

Değişkenler	R ²	Adj. R ²	F	β	t	p
Ayrılma-Bireyleşme	.43	.42	33.71	-.38	-8.165	.00*
Algılanan Anne Sıcaklığı				.24	3.340	.00*
Algılanan Baba Sıcaklığı				.05	.79	.42
Algılanan Anne Reddi				.03	.43	.66
Algılanan Baba Reddi				-.10	-1.28	.20
Algılanan Anne Koruyuculuğu				-.16	-2.04	.04*
Algılanan Baba Koruyuculuğu				-.02	-.30	.76

*p<0.01,

Regresyon analizi sonucunda, ayrılma-bireyleşme ile yetiştirilme hatıraları anlamlı bir ilişki (R²= .43, Adj R² = .42) sergilemişlerdir (F=33,71, p<.05). Yetiştirilme hatıraları, ayrılma bireyleşme ile birlikte, sosyal uyumdaki değişimin %42'sini açıkladığı bulgulanmıştır. Regresyon katsayılarının anlamlılık değerleri incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerden, ayrılma bireyleşme (p<.05), algılanan anne sıcaklığı (p<.05) ve algılanan anne

koruyuculuğunun ($p < .05$), sosyal uyum üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi olduğu görülmektedir. Algılanan anne sıcaklığı alt boyutunun ($\beta = .24$, $t(312) = 3.34$, $p < .05$), bireyin sosyal uyumunun anlamlı pozitif yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ayrılma bireyleşmenin ($\beta = -.38$, $t(312) = -8.16$, $p < .01$) ve algılanan anne koruyuculuğunun ($\beta = -.16$, $t(312) = -2.04$, $p < .01$) sosyal uyumun anlamlı negatif yordayıcısı olduğu görülmüştür.

4.TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı ayrılma bireyleşme ve sosyal uyum arasındaki ilişkiyi ve yetiştirilme hatıraları ile ayrılma bireyleşme düzeyinin sosyal uyum üzerindeki etkisini incelemektedir. Bu doğrultuda öncelikle çeşitli demografik özelliklerin (cinsiyet, psikiyatrik tanı ve tedavi, bakım veren), bireylerin ayrılma-bireyleşme, sosyal uyum ve yetiştirilme hatıraları üzerinde etkisi incelenmiştir. Ardından ayrılma bireyleşme ve sosyal uyum arasındaki ilişki incelenmiştir. Regresyon analizi ile birlikte sosyal uyumu etkileyen değişkenler araştırılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde, araştırma sorularına çalışmanın amacına uygun olarak toplanan verilerin analizlerden elde edilen bulgulara ve ilgili literatür taramasına yer verilmiştir.

4.1. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN AYRILMA-BİREYLEŞME, SOSYAL UYUM VE YETİŞTİRİLME HATIRALARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Çalışma değişkenlerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği analiz sonuçlarına ve ilgili literatür taramasına yer verilmiştir.

4.1.1. Cinsiyetin Değişkenler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların ayrılma-bireyleşme düzeylerinin cinsiyete göre değişiklik göstermediği saptanmıştır. Bireylerin ayrılma bireyleşme düzeylerinde kadın veya erkek olmalarının bir etkisi bulunmamıştır. Literatür taramasında ilgili bulguyu destekleyen araştırmalara rastlanmıştır. Gör'ün 2021 yılında, 201 kadın ve 191 erkek katılımcı ile yaptığı “*Ayrılma-Bireyleşme Sorunları ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkide Sosyo-Duygusal Ve Oyuna Yönelik Değişkenlerin Aracı Rolünün İncelenmesi*” adlı araştırmasında, ayrılma bireyleşme puanlarında cinsiyet değişkenine göre bir farklılık bulunmamıştır. Gnautati ve Heine (2001), ayrılma bireyleşmede cinsiyet ve etnik farklılıklarını 125 erkek ve 175 kadın ergenler ile incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarında kadın ve erkek katılımcıların ayrılma bireyleşme puanlarında bir farklılık bulunmamıştır. Alan yazında Allen ve Stoltenberg'in (1995) geç ergenlik ve genç yetişkinlikte bireylerin ebeveynlerinden psikolojik ayrımlarında

cinsiyet farklılıklarını araştırdığı bir çalışmada yine ayrılma bireyleşme süreçlerinde cinsiyet farkı görülmediğini belirten sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları literatür bulguları ile desteklenmiştir.

Sosyal uyum ve alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında uygulanan analiz sonuçlarına göre antisosyal eğilimler alt boyutunda, cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kadınların antisosyal puanları erkeklere göre yüksektir. Hacettepe kişilik envanterinin değerlendirme kriterine göre yüksek puan anti sosyal eğilimlerin daha az görüldüğü anlamına gelmektedir. Erkek katılımcıların antisosyal eğilimleri kadın katılımcılara göre daha fazladır. Literatürde incelendiğinde mevcut çalışmanın bulguları destekleyen çalışmalar olduğu görülmüştür. *Psikopati ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu* adlı araştırmada anti sosyal eylem puanlarının erkeklerde daha yüksek olduğu görülmüş ve erkek olmanın antisosyal eylemleri yordadığı belirtilmiştir (Engeler, 2005). Antisosyal kişilik bozukluğu ve cinsiyet ele alındığında ise, erkeklerde kadınlara göre yaklaşık beş kat daha yaygın olduğu belirtilmektedir. (Paris, Pierre, Biskin, 2013).

Çalışmanın mevcut bulgularında bireylerin sosyal uyum düzeylerinde cinsiyetler arasında bir fark saptanmamıştır. Bireylerin sosyal uyum düzeyleri, kadın veya erkek olmalarına göre değişiklik göstermemektedir. Literatür taraması yapıldığında çalışmanın mevcut bulgusunu destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin bazı kişilik özelliklerine göre sınav kaygısının incelendiği bir araştırma, mevcut çalışmayı destekler niteliktedir. Öğrencilerin sosyal uyum puan ortalamalarında cinsiyete göre bir fark bulunmadığı belirtilmiştir (Dündar, Yapıcı, Topçu, 2008). Yapılan başka bir çalışmada ise kız öğrencilerin sosyal uyum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Dündar, 2019). Araştırmalar arasında görülen bu farkın, çalışmaya katılan bireylerin yaş, eğitim, sosyoekonomik düzey gibi demografik özelliklerinin farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Katılımcıların algıladıkları baba reddinde cinsiyetler arasında bir fark olduğu görülmüştür. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre daha fazla baba reddi algılamaktadır. Literatür taraması yapıldığında mevcut araştırmanın bulguları ile uyumlu çalışmalar olduğu görülmüştür. Yapılan bir araştırmada erkek katılımcıların algılanan baba reddedicilik tutumu ortalama puanlarını kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır (Demirsu, 2018). Yine mevcut araştırma bulgularına uygun olarak Buschgens ve diğerlerinin (2010) yaptığı bir çalışmada erkek bireylerin kadın bireylere oranla algılanan baba reddinin anlamlı

düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Erkeklerin kadınlara göre babalarını daha reddedici algıladıkları bir başka çalışmada; tersi bir şekilde kızların erkeklere göre daha fazla babalarından duygusal sıcaklık algıladıkları bulunmuştur (Someya, Vehara, Kadowaki, Tang ve Takahashi, 1995). Mevcut çalışmada katılımcıların algılanan baba sıcaklığı puanlarında cinsiyete göre bir değişiklik saptanmamıştır. Buradaki fark sadece farklı bir veri setinin analiz edilmesi olabileceği, aradaki değişkenlerin farklılık gösterebileceği ve algılanan ebeveyn sıcaklığı ve cinsiyetin ana problem olarak ele alınacak bir araştırmada anlam kazanabileceği değerlendirilmiştir.

4.1.2. Psikiyatrik Tanı veya Tedavinin Değişkenler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Psikiyatrik tanı veya tedavi aldığı bildiren katılımcıların, psikiyatrik tanı veya tedavi almayan katılımcılara göre daha ayrılma bireyleşme düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç psikiyatrik tanı veya tedavi alan katılımcılarda ayrılma bireyleşme problemlerinin daha fazla görüldüğü anlamına gelmektedir. Katılımcıların farklılaşma düzeyleri incelendiğinde, psikiyatrik tanı veya tedavi alan katılımcıların psikiyatrik tanı veya tedavi almayan katılımcılardan yüksek olduğu görülmüştür. Psikiyatrik tanı veya tedavi aldığı bildiren katılımcılarda farklılaşma sorunları görülmektedir. Mevcut araştırmanın bulgularını destekleyen araştırmalar literatürde görülmüştür. Hoffman ve Wriss (1987) sağlıklı ayrılma bireyleşme aile dinamiklerinde psikolojik problemlerin daha çok görülebileceğini varsaydığı araştırmasında, ayrışamayan bireylerde daha fazla psikolojik tanı görüldüğü sonucuna ulaşmıştır. Alan yazında ayrılma bireyleşme ve çeşitli psikopatolojik tanılarının ilişkisi incelenmiştir. Quintana ve Kerr'in (1993) üniversite öğrencileri ile yaptığı bir araştırmada ailesinden aşırı bağımsızlaşmış erkeklerin depresyona eğilimli olduğu görülmüş; kadınlarda ise bağıllığı reddetmenin depresyona girme riskini arttırdığı ifade edilmiştir. Bir başka araştırmada, olumsuz olarak ifade edilen ayrılma bireyleşme nitelikleri majör depresif bozukluğu tanısı bulunan gençlerde daha fazla görülürken, sağlıklı gençlerde olumlu ayrılma-bireyleşme nitelikleri görüldüğü bulgulanmıştır (Özbaran, 2004). Sınır durum kişilik bozukluğu, ayrılma-bireyleşme problemi ile ilişkili bozukluk olarak çalışılan bir başka tanıdır. Temiz'in 2004 yılında yapmış olduğu *Sınır Kişilik Bozukluğunda Ayrılma-Bireyleşme Deneyimleri, Yakın İlişkilerde Yaşanan Kaygı Ve Kaçınma Boyutları* adlı çalışmasında, Sınırdaki kişilik bozukluğu tanısı olan bireylerin ayrılma-bireyleşmenin bölme ve ilişki problemleri alt boyutu puan ortalamaları sağlıklı grubuna göre daha yüksek bulunmuştur. Yine aynı araştırmada tanısı olan bireyler ve kontrol grubu arasında farklılaşma alt boyutunda ortalama

farkı olduğu belirtilmiş, tanısı olan bireylerde yüksek farklılaşma puanı görülmüştür. Ayrılma bireyleşme puan ortalamaları ile tanısı olan grup ve kontrol grubu karşılaştırıldığında sınır kişilik bozukluğu tanısı olan bireylerde ayrılma bireyleşme düzey puanları yüksek olarak bulunmuştur (Temiz, 2004). Sınır durum kişilik bozukluğu hastalarında görülen kendilik ve diğer nesnelere arasında çizilen sınırdaki sorun olduğu kuramlar ve alan yazın çalışmaları doğrultusunda görülmektedir. Kernberg'e (1972) göre sınır durum örgütlenmesi görülen bireyler kendini ve nesneyi bütünlük ve derinlik içinde algılayamaz. Libidinal ve saldırganlık yatırımları kendilik ve nesne temsillerinde bütünleştiremez. İyi ve kötü yatırımın bütünleşememesi nesne sürekliliğine ulaşımı engellemektedir. Yeme tutumları ile ayrılma-bireyleşme problemlerinin ilişkisi alan yazında görülmüştür. Celal Bayar Üniversitesi 1.sınıf öğrencileri ile yapılan ve yeme tutumlarında bağlanma stilleri ve ayrılma-bireyleşme özelliklerinin incelendiği bir çalışmada, yeme bozukluğu olan kadınların sağlıklı ayrılma puanlarının düşük olduğu saptanmıştır (Coşar, 2014) . Sağlıksız ayrılmanın görüldüğü katılımcılarda ise uygunsuz yeme tutumlarının yüksek olduğu bulunmuştur. Mevcut araştırmanın sonuçları literatür ile ayrılma-bireyleşme puanları ve farklılaşma alt boyutunda psikiyatrik tanı fazla görülmesiyle uyumlu bulunurken; bölme ve farklılaşma puanlarında fark görülmemesi literatür tarafından desteklenmemiştir. Mevcut çalışmada tanısı olan bireylerin hangi tanıya sahip olduklarının zorunlu cevap dahilinde bulunmaması çalışmanın eksikliği olarak değerlendirilmiştir.

Psikiyatrik tanı veya tedavi almayan katılımcıların algıladıkları anne sıcaklığı, psikiyatrik tanı veya tedavi alan katılımcılardan yüksek olduğu bulgulanmıştır. Literatür incelendiğinde, algılanan ebeveyn tutumlarının, psikiyatrik tanı ve belirtiyeye göre farklılık düzeylerini inceleyen araştırmalar olduğu görülmüştür. *Çocukluk Dönemi Ebeveyn Tutumlarının Değerlendirilmesi: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu* adlı çalışmada anne-baba reddedicilik ve anne-baba aşırı koruyuculuk tutumu algılayan bireylerde anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Bireylerin algılanan baba sıcaklığı puanları ise kaygı ve somatizasyon hariç diğer belirtilerde yüksek bulunmuştur. Algılanan anne sıcaklığı puanlarında ise bir farklılık bulunmamıştır (Dirik, Yorulmaz, Karancı, 2015). Kaygı düzeyi ile ebeveyn tutumlarının ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya göre algılanan ebeveyn sıcaklığı ile kaygı arasında negatif yordayıcılık görülmüştür (Wolfadt, Hempel, Miles, 2003). Olumsuz ebeveyn tutumları ile büyümenin, çocukların depresyon ve kaygı deneyimlemelerine zemin oluşturduğu görülmüştür. (Blatt ve Homann 1992; Grotmol ve ark., 2010; Lima ve vd., 2010). Berg-Nielsen, Vikan ve Dahl'ın 2002 yılında

yaptığı bir çalışmanın sonuçlarında duygusal sıcaklık tutumu gösterilen aile ortamında büyüyen çocukların sağlıklı ruhsal gelişim göstermelerine katkı sağladığı görülmüştür. Alanyazın mevcut araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir ancak mevcut araştırmada alınan tanının zorunlu cevap olarak istenmemiş olması bulguların tam uyumuna engel olmaktadır.

Katılımcıların sosyal uyum düzeylerinde, psikiyatrik tanı veya tedavi değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Literatürde, mevcut çalışma sonuçlarını desteklemeyen araştırmalar bulunmaktadır. Somatoform bozukluk ve fibromyalji hastalarında kişilik özelliklerinin karşılaştırıldığı bir araştırmada sağlıklı kontrol grubu ile tanı almış grubun sosyal uyum ortalamaları arasında bir fark olmadığı görülmüştür (Yavuz, vd., 2017). Yapılan bir başka araştırmada ise obsesif kompulsif bozukluk tanısı olan bireylerde hastalığın şiddetinin artmasıyla bireylerin sosyal uyumlarının olumsuz etkilendiği görülmüştür (Aktaş, Çuhadar, 2020). Literatürde sosyal uyum ile ilgili çalışmaların çoğunlukla belirli bir tanı üzerinden yapıldığı görülmüştür. Mevcut araştırmanın sonuçları ile literatürün bağdaşmaması bireylerden psikiyatrik geçmişleri ile ilgili detaylı bilgi alınmaması ve araştırmanın örnekleminde psikiyatrik tanı ve tedavi alan ile almayan katılımcı sayılarının aralığının açık olması ile ilgili olabileceği düşünülmüştür. Bu sorunun başka bir çalışmada ana problem olarak ele alınması önerilmektedir.

4.1.3. Bebeklik Dönemlerinde Bakımlarından Sorumlu Kişilerin Değişkenler Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Yapılan analiz sonucunda katılımcıların bebeklik dönemlerinde bakımlarından sorumlu olduğu kişiler değişkeninin ayrılma bireyleşme ve alt boyutları puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Mevcut araştırmanın bulguları literatür ile uyumlu görülmemiştir. Ja (1990), ebeveynlerinden birinin fiziksel olarak yokluğu durumunda ayrılma bireyleşmenin sağlıklı tamamlanmasının zorlaştığını gösteren araştırmalar yapmıştır. Yüksel'in (2006) üniversite öğrencilerinin *Ayrılma Bireyleşme Özellikleri ve Etkileyen Etmenler* adlı araştırmasında, ayrılmış ebeveynlerin bulunduğu ailede büyüyen çocuklarda anneleri ile büyüyenlerde olumlu ayrılma bireyleşme göstergelerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Çekirdek aile ile yaşayan bireyler ve babanın olmadığı evde yaşayan bireylerin ayrılma bireyleşme düzeylerinin karşılaştırıldığı bir araştırmaya göre babaları evde olmayan bireylerin daha kolay ayrıldığı ancak ilişki kalitesi ile incelendiğinde bir farklılık olmadığı belirtilmiştir (Jones vd., 2003).

Analiz sonucunda katılımcıların bebekli dönemlerinde bakımlarından sorumlu olduğu kişiler değişkeninin algılanan baba reddi alt boyut puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Çekirdek ailenin büyüttüğü katılımcıların algılanan baba reddi puan ortalamalarının, bakımlarından diğerlerinin sorumlu olduğu katılımcılara göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür. Yapılan bir araştırma sonucuna göre, ailenin yanında yaşayan bireylerde ailesiyle birlikte yaşamayan bireyler göre anne duygusal sıcaklığını yüksek algıladıkları görülmüştür (Demirsu, 2018). Aynı çalışmada algılanan baba sıcaklığının ailenin yanında yaşama ve yaşamama durumlarına göre farklılık göstermediği belirtilmiştir. Mevcut araştırmanın bulgularını destekleyen araştırma seçili anahtar kelimeler ile bulunamamıştır.

Analiz sonucunda katılımcıların bebeklik dönemlerinde bakımlarından sorumlu olduğu kişiler değişkeninin sosyal uyum puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Çekirdek aile ile büyüyen katılımcıların sosyal uyum ortalamalarının, diğerleri ile büyüyen katılımcıların puan ortalamalarından anlamlı olarak yüksek olduğu görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde seçili anahtar kelimeler ile bireylerin bakımlarından sorumlu kişiler ve sosyal uyumları hakkında bir bulguya rastlanılmamıştır.

4.2. DEĞİŞKENLER ARASI KORELASYON ANALİZİNİN İNCELENMESİ

Katılımcıların ayrılma bireyleşme düzeyleri ile sosyal uyumları arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrılma bireyleşme problemlerinin yüksek olan katılımcıların sosyal uyumlarının düşük olduğu bulgulanmıştır.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre bireylerin ayrılma bireyleşme düzeyleri ile algılanan anne sıcaklığı ve algılanan baba sıcaklığı puanları arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Bireylerin ayrılma bireyleşme düzeyleri ile algılanan anne reddi, algılanan baba reddi, algılanan anne koruyuculuğu ve algılanan baba koruyuculuğu puanları arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu saptanmıştır.

Mahler (1969), ayrılma-bireyleşmeyi incelerken, bebeğin bakım veren ile ilişkisine değinmiştir. Özellikle annenin rolü bebeğin psikolojik gelişimi için önemlidir. Ayrılma-bireyleşme süreci boyunca bakım verenin sağlıksız tutumun ileride görülebilecek ayrılma-bireyleşme problemlerine neden olabileceğini belirtmiştir. Blatt ve Homann (1992) ebeveynlerinde aşırı korumacılık algılayan çocukların, kendilik kabulü ve sosyal kabul

düzeylerinden eksiklik olabileceğini ifade etmiştir. Algılanan aşırı ebeveyn koruyuculuğu, kişinin bireyleşme gelişimine engel olmaktadır (Blatt ve Homann 1992). Aşırı koruyuculuk ve aşırı eleştirinin görüldüğü ailelerde ise çocuğun bilişsel, duygusal ve psikolojik gelişiminin olumsuz etkilendiği, devam eden yetişkinlik hayatında ilişkisel problemlere neden olabileceği ifade edilmiştir (Htl, 2020). Ayrılma-bireyleşme kuramında Mahler'in ebeveynin rolüne vurgu yapmış olmasıyla birlikte çocukta görülen problemler için ailelerin de tedaviye dahil olmaları gerektiği görülmüştür (Mahler ve Furer 1960). Teorik açıklamalarda, kişinin ayrılma bireyleşme düzeyinin bakım verenin çocuğa karşı tutum ve davranışlarından etkilendiği belirtilmektedir. Algılanan anne sıcaklığı beraberinde annenin olumlu içsel temsilini getirmektedir. İyi içsel temsilin bebekte oluşması, nesne sürekliliğinin kazanılmasında önemli bir rol oynamaktadır. nesne sürekliliği ise bireyin ayrılma-bireyleşme sürecini sağlıklı atlatmasına yardımcı olmaktadır (Mahler vd., 1970). Bu durumun, mevcut araştırmada algılanan anne-baba sıcaklığının yüksek olduğu katılımcılarda, ayrılma-bireyleşme problemlerinin düşük olmasını açıklayabileceği değerlendirilmiştir. Mevcut araştırmanın bulgularında, ayrılma-bireyleşme ve algılanan anne-baba tutumları arasında görülen anlamlı ilişki, klinik bağlamda görülen özellikle bireylerin yetişkinlik dönemlerindeki ilişkisel problemlerin çözümü için bir bakış açısı sunabileceği değerlendirilmiştir.

4.3. REGRESYON ANALİZİNİN İNCELENMESİ

Bireylerin ayrılma bireyleşme puanlarının sosyal uyum puanlarını ne şekilde yordadığını ortaya koymak amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda, ayrılma bireyleşme ile sosyal uyum arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrılma bireyleşmenin sosyal uyumun anlamlı negatif bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ayrılma bireyleşme sosyal uyum puanındaki değişimin %28'ini açıklamaktadır.

Regresyon analizinde, ayrılma bireyleşme ile farklı analizlerde eş zamanlı olarak işleme alınan algılanan anne sıcaklığı ve algılanan baba sıcaklığının sosyal uyumu pozitif yönde yordadığı; ayrılma bireyleşme ve sosyal uyum arasındaki ilişkinin gücünü azalttığı görülmüştür. Algılanan anne reddi, algılanan baba reddi, algılanan anne koruyuculuğu ve algılanan baba koruyuculuğu alt boyutlarının sosyal uyumun anlamlı negatif yordayıcısı olduğu ve ayrılma bireyleşme ile sosyal uyum arasındaki ilişkinin gücünü azalttığı görülmüştür. Seçili anahtar kelimeler ile literatür taraması yapıldığında mevcut araştırmanın bulgularını destekleyen veya desteklemeyen araştırma bulunmamıştır. Farklı anahtar kelimeler ile alan yazın taraması yapılabilir.

5 .SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanın bireyselliğini kazanması, gelişim sürecindeki iki görevin tamamlanması ile gerçekleşmektedir. Öncelikle nesneden ayrılma gerçekleşmelidir; ikinci görev ise birleşmedir (Özakkaş, Çorak, Sezgin ve Yamlı, 2014). Bu süreç boyunca bebeğin bakım veren ile olan ilişkisi önemlidir. Freud'un ilk nesnenin geçiciliğinden bahsetmesine karşın, Spitz'e göre libidinal nesnenin insan ilişkiselliği ve psikolojik gelişim süreçlerindeki etkileşim için önemi bir görevi vardır (Spitz, 1959; aktaran, Palombo ve diğerleri, 2018; Mitchell ve Black, 2012; Emde, 1994; Spitz, 1972; aktaran Muştucu, 2021). Birbirini takip edip tamamlayan ayrılma ve bireyleşme görevi, bakım verenin tutumundan etkilenmektedir. Erken dönem bakımının kalitesi, içsel nesne tasarımları için önem arz etmektedir (Yüncü, Gürçay, Kabasakal, Özbaran, Tamar, Aydın, 2009). Nesne temsillerinin gelişmesi bireyin diğer ile olan ilişkisinde önemli bir rol oynamaktadır. Nesne ve kendilik temsillerinin geliştiği ayrılma-bireyleşme süreci, bireyin yetişkinlik döneminde kuracağı ilişkilerin niteliğini belirlemede önemli bir role sahiptir (Lapsley ve Edgerton, 2002). Gelecekteki ilişkilerimizin temeli niteliğindedir. Dolayısıyla bakım verenin tutumu ve kalitesi ayrılma bireyleşme sürecinin nasıl tamamlanacağını; bununla birlikte bireyin gelecekteki ilişkilerinin nasıl şekilleneceği konusunda yol göstermektedir.

Ayrılma bireyleşme süreci kişiye ilişki kurmada temel olduğu gibi bireyin kalıcı kimlik duygusunu geliştirmesinde de rol oynamaktadır (Mahler, 1968; aktaran Taşkın, Yüksel ve Özmen, 2009). Kalıcı kimlik duygusunun gelişmesi bireyin sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için gerekli gelişimsel hedeflerden biridir (Gürlek Yüksel, 2006). Bu dönemde yaşanabilecek olan bir takılma veya duraksama bireyin işlevselliğini ve uyumunu olumsuz yönde etkilemesine neden olabilmektedir (Lapsley ve Edgerton, 2002). Uyum kavramı psikanalitik kurama Hartmann ile birlikte girmiştir. Özellikle ayrılma-bireyleşme ve nesne ilişkileri çerçevesinde incelendiğinde uyumun önemi görülmektedir. Bakım veren, nesne ile bebeğin oluşturduğu ikili ilişkisinde uyum önemli bir yer tutmaktadır. Çocuk uyuma gereksinim duymaktadır ve uyum becerisi bakım veren ile ikili ilişkide önemlidir (Mahler, 1963; aktaran Muştucu, 2021).

Literatür çalışması ve kuramsal açıklamalar çerçevesinde bu araştırmada ayrılma-bireyleşme ve sosyal uyum arasındaki ilişki ve ayrılma bireyleşme ile algılanan ebeveyn tutumlarının sosyal uyum üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, cevap aranan sorular için katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Ayrılma-Bireyleşme Envanteri, Hacettepe Kişilik Envanteri Sosyal Uyum alt boyutu ve Yetiştirilme Hatıralarım Ölçeği verilmiştir. Çalışmanın örnekleme 18-59 yaş aralığında olan 314 birey oluşturmaktadır. Bireylerin

cevapları istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Veriler, bağımsız örneklem t testi analizi, korelasyon ve regresyon analizleri ile incelenmiştir.

Yapılan analiz çalışmalarına ilişkin sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

Bireylerin ayrılma bireyleşme düzeyleri algıladıkları anne sıcaklıkları arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Bireylerin ayrılma bireyleşme düzeyleri artarken; algıladıkları baba sıcaklığının düştüğü saptanmıştır.

Bireylerin ayrılma bireyleşme düzeyleri ile algıladıkları anne reddi arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu bulgulanmıştır.

Katılımcıların ayrılma bireyleşme düzeyleri ile algıladıkları baba reddi arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu saptanmıştır.

Bireylerin ayrılma bireyleşme düzeyleri ile algıladıkları anne koruyuculuğu arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu görülmüştür.

Bireylerin ayrılma bireyleşme düzeyleri ile algıladıkları baba koruyuculuğu arasında pozitif yönde bir korelasyon olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların sosyal uyumlarının algılanan anne sıcaklığı ile pozitif yönde bir korelasyon sağladığı görülmüştür.

Katılımcıların sosyal uyumları artarken; algıladıkları baba sıcaklığının arttığı görülmüştür.

Sosyal uyum ile algılanan anne reddi puanları arasında negatif yönde bir korelasyon bulunmuştur.

Sosyal uyum ile algılanan baba reddi puanları arasında negatif yönde bir korelasyon bulunmuştur.

Katılımcıların sosyal uyumları artarken; algıladıkları anne koruyuculuğunun düştüğü saptanmıştır.

Bireylerin sosyal uyumları artarken; baba koruyuculuğu algılarında düşüş olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin ayrılma bireyleşme düzeyleri ile sosyal uyumları arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Analiz sonuçlarına göre ayrılma bireyleşme düzeyi sosyal uyumun anlamlı negatif bir yordayıcısıdır.

Katılımcıların sosyal uyumlarındaki değişimin %28'ini ayrılma bireyleşme düzeylerinin açıkladığı görülmüştür.

Yetiştirilme hatıraları, ayrılma bireyleşme ile birlikte, sosyal uyumdaki değişimin %42'sini açıklamaktadır.

Algılanan anne sıcaklığı sosyal uyum üzerinde pozitif yordayıcı etkisi olduğu saptanmıştır.

Algılanan anne koruyuculuğunun, sosyal uyum üzerinde negatif yordayıcı etkisi olduğu bulgulanmıştır..

Katılımcıların ayrılma bireyleşme düzeylerinde cinsiyetleri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Katılımcıların algılanan baba reddi alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre baba reddini daha yüksek düzeyde algıladığı saptanmıştır.

Antisosyal eğilimler puan ortalamaları katılımcıların cinsiyetine göre değişmektedir. Erkek katılımcıların antisosyal eğilimlerinin kadın katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Psikiyatrik tanı ve tedavi alan katılımcıların ayrılma bireyleşme düzeylerinin, psikiyatrik tanı ve tedavi almayan katılımcılardan yüksek olduğu bulunmuştur.

Psikiyatrik tanı ve tedavi alan bireylerin farklılaşma düzeyleri, psikiyatrik tanı ve tedavi almayan bireylerden daha yüksek bulunmuştur.

Psikiyatrik tanı ve tedavi almayan katılımcıların algılanan anne sıcaklığı, psikiyatrik tanı ve tedavi alan katılımcılardan anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Psikiyatrik tanı ve tedavi alan ve almayan katılımcılar sosyal uyum düzeyleri açısından farklılaşmamaktadır.

Katılımcıların ayrılma bireyleşme düzeyleri, bebeklik dönemlerinde bakımlarından sorumlu olduğu kişiler açısından farklılaşmamaktadır.

Bakımlarından çekirdek ailenin sorumlu olduğu katılımcıların sosyal uyumlarının, bakımlarından diğerlerinin sorumlu olduğu katılımcılara göre yüksek olduğu bulunmuştur.

Bakımlarından diğerlerinin sorumlu olduğu katılımcıların algıladıkları baba reddi, bakımlarından çekirdek ailenin sorumlu olduğu katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

5.1. Öneriler

Bu araştırmanın katılımcıları 314 kişi ile sınırlıdır. Katılımcılar için 18 yaş üstü ve okur yazar olmak dışında bir sınırlama getirilmemiştir. Kişi sayısının sınırlı ve katılımcıları kısıtlayan bir ölçüt olmadığından sosyo-demografik değişkenlerin eşit oranda dağılımı görülmemiştir. Bu durum araştırmanın değişkenleri ile sosyo-demografik özellikleri inceleyen diğer çalışma literatürden farklı sonuçlar doğurmasına; elde edilen sonuçların güvenilirliğinin azalmasına neden olmuştur. İlerideki çalışmalar için sosyo-demografik özelliklerin kontrol edilmesi ve normal dağılım gösteren katılımcı grupları ile çalışılması önerilmektedir.

Belirli bir zaman diliminde kişilerden öz değerlendirmeye dair soruların cevaplanması istenmiştir. Ölçeklerin geçerlik-güvenirlilik analizleri sonucunda güvenilir oldukları saptansa da ölçeklerdeki soru sayılarının fazla olması bireyleri belirli tipte cevaplar vermeye yönlendirmiş olabileceği düşünülmektedir. Gelecekte mevcut araştırmanın değişkenleri için farklı ölçekler ile çalışması önerilmektedir.

Literatür tarandığında bireylerin özellikle ayrılma-bireyleşme düzeylerinin kültüre göre değişebileceği görülmüştür. Mevcut çalışmada kültür değişkeni ele alınmamıştır. Gelecekte kültürün ele alındığı, kültür ile yetiştirilme hatıralarının da incelendiği bir çalışmanın literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Sosyal uyum ölçeğinde alt boyut olarak ilişki türlerinin bulunmasına karşın, katılımcıların medeni durumları, romantik ilişkileri gibi demografik bilgiler sorulmamıştır. Gelecek araştırmalarda katılımcıların ilişki durumlarının sorulması önerilmektedir. Ayrıca hem ayrılma

bireyleşme hem de sosyal uyum değişkenleri için katılımcıların ilişki durumlarının sorulmasının literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada katılımcıların eğitim durumları sorulmuştur. Araştırmanın mevcut örnekleminde ve değişkenler ile ilişkisi bulunmamıştır. Gelecekteki çalışmaların katılımcıların eğitim durumunun normal dağılım ile incelenmesi ve katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumları sorarak çalışmayı genişletmesi önerilmektedir.

Katılımcıların psikiyatrik tedavi veya tanı alıp almadıkları sorulmuş, aldıkları bir tanı varsa belirtmeleri istenmiştir. Ancak araştırmanın bu sorusu cevaplanması zorunlu bir soru değildir. Bireylerin tanıları da içeren bir araştırmanın literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bebeklik dönemlerinde bireylerin bakımlarından sorumlu kişiler değişkeni ile ayrılma-bireyleşme sürecinin ilişkisini daha iyi anlamak adına katılımcılara yaş dönemi olarak bir aralık verilmesi önerilmektedir.

Mevcut araştırmanın bulgularını destekleyen ve desteklemeyen araştırmaların bulunamadığı durumlar için farklı anahtar kelimeler ile yeniden alan yazın taraması yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Achenbach, TM, McConaughy, SH.** (1997). Empirically based assessment of child and adolescent psychopathology: practical applications. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Akbaş, N.** (2017). 18 yaş üzeri madde bağımlısı yetişkin bireylerde benlik saygısı ve sosyal uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Akhtar, S., Kramer, S.** (eds.). (1997). The Seasons of Life: Separation-Individuation Perspectives. Margaret S. Mahler Symposium Series. Jason Aronson.
- Akhun, M.** (2012). Üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemaları, benlik kurguları, ayrılma-bireyleşme ve duygu düzenleme güçlüğü'nün psikolojik belirtilerle ilişkisi. (*Unpublished doctoral thesis*). Ankara: Hacettepe University.
- Akıncı, G.** (2007). Engelli çocuğa sahip olan ve olmayan babaların aile işlevlerini algılamaları ile sosyal uyum düzeylerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aktaş, M. C. & Çuhadar, D.** (2020). Obsesif Kompulsif Bozukluğu Olan Hastalarda Sosyal Uyum ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi. *Medical Sciences* , 15 (2), 55-70.
- Allen, S. F., Stoltenberg, C. D.** (1995). Psychological Separation of Older Adolescents and Young Adults From Their Parents: An Investigation of Gender Differences. *Journal of Counseling & Development*, 73(5), 542–546.
- Anlı, İ.** (2005). Narsisistik kişilik bozukluğu ve sınır kişilik bozukluğu tanısı alanların narsisistik gelişim hattındaki konumlandırılmalarının kendilik psikolojisi kuramına göre karşılaştırılmaları (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Arrindell, WA., Akkerman, A., Bagés N.** (2005). The Short-EMBU in Australia, Spain, and Venezuela: factorial invariance, and associations with sex roles, self esteem, and Eysenckian personality dimensions. *Eur J Psychol Assess* 21:56–66.
- Baker, R. W., Siryk, B.** (1984). Measuring adjustment to college. *Journal of Counseling psychology*, 31(2), 179-189.
- Benjaminsen, S., Jørgensen, J., Kragh-Hansen, L., Pedersen, L. L.** (1984). Memories of parental rearing practices and personality features. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 69(5), 426-434.
- Bergner, Sharone** (2009). *Review of Margaret Mahler: A biography of the psychoanalyst.. Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 46(3), 397–399.
- Berg-Nielsen, T. S., Vikan, A., Dahl, A. A.** (2002). Parenting related to child and parental psychopathology: A descriptive review of the literature. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7(4), 529-552.

- Blatt, S. J., Homann, E.** (1992). Parent-child interaction in the etiology of dependent and self-critical depression. *Clinical Psychology Review*, 12(1), 47-91.
- Blos, P.** (1967). The second individuation process of adolescence. *The psychoanalytic study of the child*, 22(1), 162-186.
- Blum, H. P.** (2004). *Separation-Individuation Theory and Attachment Theory. Journal of the American Psychoanalytic Association*, 52(2), 535–553.
- Bond, A. H.** (2008). *Margaret Mahler: A Biography of the psychoanalyst*. McFarland.
- Bronfenbrenner, U.** (1979). Contexts of child rearing: Problems and prospects. *American Psychologist*, 34(10), 844-850.
- Buhrmester, D., Furman, W.** (1987). The development of companionship and intimacy. *Child Development*, 61, 1387–1396.
- Calabrese RL** (1987) Adolescence: a growth period conducive to alienation. *Adolescence*, 22(88): 929-38.
- Canel, A.** (2007). Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması. İstanbul: Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çalışkan, İ.** (2021). Perceived parenting and internalizing problems in first and second graders: moderating role of negative affect and gender (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Çetin, F., Alpa Bilbay, A., Albayrak Kaymak, D.** (2001). *Çocuklarda Sosyal Beceriler*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Coates, S. W.** (2004). *John Bowlby and Margaret S. Mahler: Their Lives and Theories. Journal of the American Psychoanalytic Association*, 52(2), 571–601.
- Çiçek, İ., Aslan, A. E.** (2019). Kişilik ile Ayrışma Bireyleşme Arasında Akran İlişkilerinin Aracılığı. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 8(4).
- Daniels, J.A.** (1990) Adolescent separation-individuation and family transitions. *Adolescence*, 25(97): 105-17.
- Demirsu, Ö.** (2018). Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn tutumları ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkide psikolojik dayanıklılığın ve kaygı duyarlılığının aracı rolleri (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Dirik, G., Yorulmaz, O., Karancı, A. N.** (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 123-130.
- Doshi, S.** (2019). The Relationship Between Defense Style and Social Adjustment in a Community Clinic Sample. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 67(4), NP1-NP7.

- Dönmezer, İ.** (1999). *Ailede İletişim ve Etkileşim*, İstanbul: SistemYayıncılık.
- Dörnyei, Z.** (2007). *Research methods in applied linguistics: Quantitative, qualitative, and mixed methodologies*. Oxford: Oxford University Press.
- Dündar, S.** (2009). Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 139-150.
- Dündar, S., Yapıcı, Ş., Topçu, B.** (2008). Üniversite öğrencilerinin bazı kişilik özelliklerine göre sınav kaygısının incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 171-186.
- Edward, J., Ruskin, N., Turrini, P.** (1981). *Separation-individuation: Theory and application*.(selected chapters) New York: Gardner.
- Eggert JW.** (2007). *Separation-individuation and Disordered Eating in Adolescence*. Michigan State University. Department of Psychology.
- Engeler, A.** (2005). Psikopati ve antisosyal kişilik bozukluğu. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul:İstanbul Üniversitesi.*
- Fordham, F.** (2004). *Jung Psikolojisinin Ana Hatları*. (Çev. Aslan Yalçınar). İstanbul: Say Yayınları.
- Gnaulati, E., Heine BJ.** (2001). Separation-Individuation in late adolescence: An Investigation of gender and ethnic differences. *J Psychol*,135(1):59-70.
- Göğüş, A.** (1981). Ruh hastalığında sosyal uyum bozukluğunun saptanması üzerine karşılaştırmalı bir araştırma (Doçentlik tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gör, N.** (2021). Ayrılma-bireyleşme sorunları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide sosyoduygusal ve oyuna yönelik değişkenlerin aracı rolünün incelenmesi (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Göral Alkan, F. S.** (2010). Coupling through projective identification.
- Grotmol K. S., Ekeberg Ø., Finset A., Tyssen R.** (2010). Parental Bonding and Self Esteem as Predictors of Severe Depressive Symptoms, *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 198(1), 22-27.
- Gündüz, H. U.** (2006). Uyum sorunları olan öğrencilerin anne-baba, öğretmen ve kendileri tarafından bu sorunun ele alınış biçiminin değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gürlek Yüksel, E.** (2006). Üniversite öğrencilerinin ayrılma bireyleşme özellikleri ve etkileyen etmenler. *Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı*.
- Güvenir, T.** (2006). *Deli kanlı*. İlya Yayınevi, İzmir.
- Helzer JE, Canino GJ.** (1992). *Alcoholism in North America, Europe, and Asia*. New York: Oxford University Press.

- Hogan, R.** (1975). Theoretical egocentrism and the problem of compliance. *American Psychologist*, 30(5), 533.
- Hogart. Özbaran, N. B.** (2004). majör depresif bozukluğu olan ergenlerin ayrılma bireyleşme özelliklerinin ve anne baba tutumlarının değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.
- Jacobsson, L., Lindström, H., von Knorring, L., Perris, C., & Perris, H.** (1980). Perceived *Nervenkrankheiten*, 228(1), 21-30.
- Karasar, N.** (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi, 16. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.
- Karpel, M.** (1976). Individuation: From fusion to dialogue. *Family Process*, 15, 65-82.
- Khaleque, A.** (2013). Perceived parental warmth, and children's psychological adjustment, and personality dispositions: A meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 22(2), 297-306.
- Kins E, Beyers W, Soenens B** (2013) When the separation-individuation process goes away: distinguishing between dysfunctional dependence and dysfunctional independence. *Int J Behav Dev* 37(1):1–12.
- Kon Yavuz, F., Ataoğlu, A., Özçetin, A., Ölmez, S. B., Kuduban, A. K., Başar Kocagöz, Z.** (2018). Somatoform Bozukluk ve Fibromyalji Hastalarında Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Düzce Medical Journal*, 19 (1), 8-13.
- Köksal, A.** (2000). Müzik eğitimi alma cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre ergenlerin empatik becerilerinin ve uyum düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18).
- Köroğlu, E.** (2014). Amerikan Psikiyatri Birliği, ruhsal bozuklukların tanısal ve sayımsal el kitabı. *Dördüncü Baskı Yeniden Gözden Geçirilmiş Tam Metin (DSM-IV-TR)*, Hekimler Yayın Birliği, 4, 419-447.
- Lapsley, D. K., Edgerton, J.** (2002). Separation-individuation, adult attachment style, and college adjustment. *Journal of Counseling & Development*, 80(4), 484-492.
- Lapsley, D.K., Stey, P.** (2010). Separation-individuation. Weiner, I. ve Craighead, E. (Eds.), *Corsini's Encyclopedia of Psychology*. NY: Wiley.
- Lester, E. P.** (1983). *Separation-Individuation And Cognition*. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 31(1), 127–156. doi:10.1177/000306518303100105
- Levine, JB, Green, CJ, Millon, T.** (1986) The separation-individuation test of adolescence. *Pers Assess* 50(1):123–139.
- Lima, A. R., Mello, M. F., de Jesus Mari, J.** (2010). The role of early parental bonding in the development of psychiatric symptoms in adulthood, *Current Opinion in Psychiatry*, 23(4), 383-387.

- Mahler, M. S., Pine, F., Bergman, A.** (2012). *İnsan Yavrusunun Psikolojik Doğumu* (2.Basım) (A. N. Babaoğlu, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1975).
- Mahler, M. S., Furer, M.** (1960). Observations on research regarding the 'Symbiotic Syndrome' of infantile psychosis. *The Psychoanalytic Quarterly*, 29(3), 317-327.
- Mahler, M. S., McDevitt, J. B.** (1980). Object Constancy, Individuality. *The Course of Life: Psychoanalytic Contributions Toward Understanding Personality Development*, 2, 407.
- Mahler, M. S.** (1967). On human symbiosis and the vicissitudes of individuation. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 15(4), 740-763.
- Mahler, M. S.** (1969). On Human Symbiosis and the Vicissitudes of Individuation. London.
- Muştucu, Z.** (2021). Evli ve bekar bireylerde benlik kurguları, ayrılma bireyleşme düzeyleri ve kullanılan savunma mekanizmalarının ilişkisinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gedik Üniversitesi, İstanbul.
- Nadir, E.** (2015). Yetişkinlerdeki yaşam kalitesi düzeyi ile sosyal uyum arasındaki ilişki (Yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Nguyen HTL, Nakamura K, Seino K, Vo VT.** Relationships among cyberbullying, parental attitudes, self-harm and suicidal behavior among adolescents: results from a school-based survey in Vietnam. *BMC Public Health*. 2020;20(1):476.
- Ögel K.** (2007). *Riskli Davranış Gösteren Çocuk ve Ergenler: Yeniden Yayınları*.
- Özakkaş, T., Çorak, A., Sezgin, B., Yamlı, İ.** (2014). Mahler ve Kernberg'in Gelişim Kuramları. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Özgüven, İ. E.** (1992). *Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı* (2.revizyon). Ankara:PDREM
- Paris, J., Chenard-Poirier, M. P., Biskin, R.** (2013). Antisocial and borderline personality disorders revisited. *Comprehensive psychiatry*, 54(4), 321-325.
- Perris, C., Arrindell, WA., Eiseman M.** (1994). Parenting and Psychopathology. New York Wiley & Sons Inc.
- Piaget, J.** (2000). Piaget's theory of cognitive development. *Childhood Cognitive Development: The Essential Readings*, 33-47.
- Pine, F.** (1979). On the pathology of the separation individuation process as manifested in later clinical work: an attempt at delineation. *International Journal of Psycho Analysis*, 60, 225-241.
- Polat, Ü.** (2013). Geç ergenlerin yaklaşmacı/kaçınmacı benlik düzenleme odakları ile ebeveynlerine bağlanma ve onlardan ayrışma bireyleşme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master'sthesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Quintana SM., Kerr J.** (1993). Relational needs in late adolescent separation-Individuation. *Couns Dev* 71(3):349–354.
- Rogers RL, Petrie TA** (2001) Psychological corralates of anorexic and bulimic syntomatology. *J Couns Dev*, Spring, 79 (2): 178-10.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., Cournoyer, D. E.** (2005). Parental Acceptance-Rejection: Theory, Methods, Cross-Cultural Evidence, and Implications. *Ethos*, 33(3), 299–33.
- Saygılı, H.** (2000). Problem çözme becerisi ile sosyal ve kişisel uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Ankara.
- Seçkin, S.** (2015). Ergenlerde ebeveynlerden algılanan ilgi/kabul ile ergenin sosyal uyumu ve dürtü kontrol düzeyi arasındaki ilişki (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Schulte Holthausen, B., Habel, U.** (2018). *Sex Differences in Personality Disorders. Current Psychiatry Reports*, 20(12). doi:10.1007/s11920-018-0975-y
- Sezer, Ö.** (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları Ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1- 19.
- Someya T., Vehara T., Kadowaki M., Tang S. W. ve Takahashi. S.** (1995). Characteristics of perceived parenting styles in Japan using the EMBU scale, *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 100(4), 258-262.
- Steinberg L, Morris A.S.** (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology* 52,83–110.
- Şakır, A.** (1987). H.Ü. devlet konservatuvarına devam eden 14-18 yaş grubu öğrencilerinin sosyal uyumları ile ana baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi.
- Şen Demirdöğen, E.** (2015). 12-18 Yaş aralığındaki ergenlerde tıknırcasına yeme bozukluğu ile ayrılma-bireyleşme süreci arasındaki ilişki.
- Taşkın, E. O., Yüksel, E. G., Özmen, E.** (2009). Üniversite birinci sınıf öğrencilerinde ayrılma bireyleşme özellikleri ve depresyon ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10(3), 174-180.
- TDK** (2020), *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. www.tdk.gov.tr/
- Temiz, E.** (2004). Sınır kişilik bozukluğunda ayrılma/bireyleşme deneyimleri, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve kaçınma boyutları (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Terziev, V.** (2017). Studying different aspects of social adaptation. *Social Science Research Network*, 9, 1352–1361.

- Thomasgard, M., Metz, W. P., Edelbrock, C., Shonkoff, J. P.** (1995). Parent-child relationship disorders: I. Parental overprotection and the development of the Parent Protection Scale. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 16(4), 244–250.
- Tuttle, J.** (1995) Family support, adolescent individuation and drug and alcohol involvement. *J Fam Nurs*, 1 (3): 303-27.
- Wade, N.L.** (1987) Suicide as a resolution of separation-individuation among adolescent girls. *Adolescence*, vol 22 No:85.
- Watts, W. J.** (1979). *Deaf Children and Some Emotional Aspects of Learning*. *Volta Review*, 81(7), 491-500
- Weissman, MM., Klerman, GL.** Gender and depression,. *Trends Neurosci.* 1985;8:416-20.
- Whirter, J., Voltan Acar, N.** (1985). *Çocuklarla İletişim*. Ankara: Nüve Yayıncılık.
- Wichman RE** (1997) The relationship between family structure, parent-child separation individuation, and eating disorders in adolescent females. Doctoral dissertation, The Ohio State University.
- Wim Meeus; Jurjen Iedema; Gerard Maassen; Rutger Engels** (2005). *Separation–individuation revisited: on the interplay of parent–adolescent relations, identity and emotional adjustment in adolescence.* , 28(1), 0–106.
- Wolfradt, U., Hempel, S., Miles, J. N. V.** (2003). Perceived parenting styles, depersonalisation, anxiety, and coping behavior in normal adolescents. *Personal Individual Differences*, 34, 521-32.
- Xin, Y., Li, Q., & Liu, C.** (2019). Adolescent self-esteem and social adaptation: Chain mediation of peer trust and perceived social support. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 47(4), 1-9.
- Yap, M. B. H., Jorm, A. F.** (2015). Parental factors associated with childhood anxiety, depression, and internalizing problems: A systematic review and meta analysis. *Journal of affective disorders*, 175, 424-440.
- Yavuzer, H.**, *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi(44. Basım), İstanbul, 2016.
- Yavuzer, H.**, *Ana-Baba ve Çocuk* (27. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul, 2019
- Yayla, E.** (2020). The relationship of narcissism with emotional childhood trauma and separation-individuation and the mediating role of mentalization (Yüksek lisans tezi). Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Youniss, J., Smollar, J.** (1985). *Adolescent relations with mothers, fathers, and friends*. University of Chicago Press.
- Yüncü, Z., Gürçay, E., Kabasakal, Z., Özbaran,, B., Tamar, M., Aydın, C.** (2009). Madde Kullanım Bozukluğu Olan Ergenlerde Ayrılma Bireyleşme Süreci. In Yeni Symposium, (Vol. 47, No. 4).

Yavuz, F. K., Ataöglu A., Özçetin, A., Ölmez, S. B., Kuduban, A. K., Kocagöz, Z. B.
Somatoform Bozukluk ve Fibromyalji Hastalarında Kişilik Özelliklerinin
Karşılaştırılması. *Duzce Medical Journal*, 19(1), 8-13.

EKLER

EK 1

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın katılımcı,

Bu çalışma İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans programı bünyesinde, Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Yavuzer danışmanlığında, İstanbul Gedik Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans programı öğrencisi Fevziye Deniz tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Araştırmanın amacı; ayrılma bireyleşme düzeyi ve sosyal uyum arasındaki ilişkide yetiştirilme hatıralarının rolünü incelemektir.

Araştırmaya 18-65 yaş arası olan bireylerin katılması beklenmektedir. Çalışmaya katılım **gönüllülük** esastır. Soruları yanıtlamanız yaklaşık 10-15 dakika sürecektir. Boş bırakmadan yanıtlamanız istenecektir. Çalışmanın sürekliliği açısından ölçekleri tek bir oturumda yapmanız gerekmektedir. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra istediğiniz anda çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz. Sizden kimliğinizi açık edecek kişisel bilgiler istenmemektedir. Verdiğiniz yanıtlar gizli tutulacaktır; ancak yanıtlarınız ile birlikte bu araştırmanın verileri bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Kişisel sonucunuzla ya da araştırmanın amacı ile ilgili bilgi edinme ihtiyacınız olursa fevziye.deniiz@gmail.com mail adresine ulaşabilirsiniz.

Katılımınız ve vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı: Fevziye Deniz

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nurgül YAVUZER

Bilgilendirilmiş Onam Formunu okudum ve araştırmaya katılmayı kabul ediyorum. ()

EK 2

SOSYODEMOGRAFIK BILGI FORMU

Cinsiyetiniz:

- Kadın ()
- Erkek ()
- Belirtmek İstemiyorum ()

Yaş:

Eğitim Durumunuz:

- İlkokul ()
- Ortaokul ()
- Lise ()
- Yüksekokul (Önlisans) ()
- Üniversite (Fakülte) ()
- Yüksek Lisans ()
- Doktora ()

Bebeklik dönemlerinizde bakımınızdan kim sorumluydu?

- Çekirdek aile (anne/baba) ()
- Anne ()
- Baba ()
- Bir aile büyüğü ()
- Bakıcı ()
- Diğer: ()

Daha önce herhangi bir psikiyatrik bozukluk tanısı ve tedavisi aldınız mı?

- Evet () -Hayır () -Evetse açıklayınız:

EK 3

AYRILMA BİREYLEŞME ENVANTERİ (ABE)

Aşağıda genel olarak insanların bazı özellikleri ile ilgili cümleler okuyacaksınız. Bu cümleleri genelde insanların ne ölçüde bir özelliği olduğunu düşündüğünüze göre değerlendiriniz. Derecelendirme 1'den 10'a kadar bir ölçek üzerinde yapılır. 1, hiç katılmıyorum; 5, nötr; 10, tamamen katılıyorum.

Yanıtlarda doğru ya da yanlış değerlendirme yoktur. İnsanların kendileri ve diğerleriyle ilgili tutumları çok çeşitliliği olduğundan, sorular da çok çeşitlidir. Böyle olunca, bazı soruları çok garip ve anlaşılmamış bulabilirsiniz. Lütfen tüm soruları yapabileceğiniz en iyi şekilde yanıtlayın. Üzerinde çok düşünmeden, az çok hızlı bir şekilde yanıtlayın. Lütfen her soru için numaraları bırakılan boş alana () yazınız.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hiç				Kararsızım					Tamamen
katılmıyorum									katılıyorum

1. () İnsanlar bir başkasına duygusal olarak yoğunlaştıkları zamanı genelde kendileriyle ilgili daha kötü hissederler.
2. () Biri bir başka kişiye duygusal olarak çok yakınlaşınca sıklıkla kendisini kaybolmuş hisseder.
3. () İnsanlar birine gerçekten kızınca sıkça kendilerini değersiz hissederler.
4. () İnsanlar birine duygusal olarak çok fazla yakınlaşmaya başladıklarında büyük olasılıkla incinebilirler.
5. () İnsanlar zarar görmemek için diğeri üstündeki kontrollerini kaybetmemeye ihtiyaç duyarlar.
6. () İnsanları tanıdıkça onların değişiyor gibi gördüklerini fark ederim.
7. () Sahip olduğum iyi ve kötü nitelikleri aynı zamanda bir arada görmek benim için kolaydır.
8. () İnsanların ya gerçekten benden hoşlandıklarını ya da benden nefret ettiklerini fark ediyorum.
9. () Diğerlerinin sıklıkla bana sanki ben yalnızca onların her istediklerini yerine getirmek için oradaymışım gibi davrandıklarını fark ediyorum

10. () Kendimden gerçekten hoşlanmak ve kendimden gerçekten hoşlanmamak arasında cidden gidip geldiğimi görüyorum.
11. () Kendi başıma olduğumda bir şeyin eksik olduğunu hissederim.
12. () İçimde bir boşluk hissetmemek için etrafımdaki diğer insanlara ihtiyaç duyarım.
13. () Biriyle aynı fikirde olduğumda, bazen kendime ait bir parçamı kaybolmuş hissederim.
14. () Ne zaman gerçekten saygı duyduğum ve gıpta ettiğim birine görsem, başkaları gibi, kendimi sıkça daha kötü hissederim.
15. () Kendimi ayrı bir birey gibi görmek benim için kolaydır.
16. () Ne zaman anne/babamdan nasıl farklı olduğumu fark etsem, rahatsız hissederim.
17. () Yaşantımda hemen hemen her zaman önemli bir karar vermeden önce anneme danışırım.
18. () Diğer insanlara söz vermek ve bu sözleri tutmak benim için kolaydır.
19. () Duygusal olarak birine yaklaştığımda kendime zarar verme isteği hiss ediyorum.
20. () Birinden ya gerçekten hoşlandığımı ya da onlara tahammül edemediğimi fark ediyorum.
21. () Sık sık düşmekle ilgili beni kaygılandıran rüyalar görürüm.
22. () Kafamda benim için önemli olan kişilerin zihinsel imgelerini oluşturmakta zorlanıyorum.
23. () Birden fazla durumda uyanıp kendimi biriyle bir ilişkide bulurum ve nasıl ya da neden ilişki içinde olduğumdan emin olmam.
24. () Ne zaman kendimi yalnız hissetsem sıkça sarhoş olmayı istediğimi kabul etmeliyim.
25. () Ne zaman birine kızgın olsam değersiz hiss ederim.
26. () En derin düşüncelerimi söyleseydim içimde bir boşluk hiss ederdim.
27. () Deneyimlerine göre insanlar hep benden nefret eder gibi görünüyorlar.
28. () Ne zaman anne/babama ne kadar benzediğimi fark etsem, kendimi oldukça rahatsız hiss ederim.
29. () Sıkça yakın bir ilişkide olduğum zamanlarda kim olduğum duygusunun kaybolduğunu fark ederim.
30. () Diğerlerini hem iyi hem kötü niteliklere sahip olarak görmek benim için zordur.
31. () Öteki insanlardan farklı olmak, kendim olabilmek için tek yoldur.
32. () Duygusal olarak birine çok fazla yaklaştığımda bazen kim olduğumun bir parçasını kaybettiğimi hiss ederim.
33. () Ne zaman ailemden uzakta olsam çok rahatsız hiss ederim.
34. () Fiziksel yakınlığı almak başlı başına, onu bana kimin verdiğinden daha önemli gibidir.

35. () Bir başka insanı gerçekten iyi tanımak bana zor geliyor.
36. () Önemli bir karar almadan önce annemin onayını almak benim için önemlidir.
37. () Başkalarının hatalarını gördüğüm zaman kendimi daha iyi hissettiğimi kabul etmeliyim.
38. () Başkalarını kendime yakın tutabilmek için onları kontrol etme dürtüsü hissederim.
39. () Duygusal olarak birine yaklaştığımda bazen onlara zarar vermek istediğimi kabul etmeliyim.

EK 4

HACETTEPE KİŞİLİK ENVANTERİ (HKE) SOSYAL UYUM ALT ÖLÇEĞİ

(Takım A)

(İKİNCİ REVİZYON)

Prof. Dr. İbrahim Ethem ÖZGÜVEN

AÇIKLAMA:

Envanter içinde EVET ya da HAYIR olarak cevaplandırılacak sorular vardır. Bu sorular çeşitli durumlarda sizin genellikle ne düşündüğünüz, nasıl duygulandığınız ve ne şekilde davranışta bulunduğunuz ile ilgilidir.

Her soruyu cevaplandırırken önce sizin için cevabın “Evet” mi yoksa “Hayır” mı olduğunu kararlaştırınız sonra da size uygun yeri işaretleyiniz.

Cevaplandırırken bir kişi olarak sadece kendi gerçek durumunuzu ifade ediniz. Bir soru üzerinde fazla zaman harcamayınız. İlk aklınıza gelen cevabı işaretleyiniz. Atlamadan soruların hepsini cevaplandırınız.

	Evet	Hayır
1. Arkadaşlarınızla dışarıda çok fazla zaman harcadığınız için ailenizin sizden şikayet ettiği olur mu ?		
2. Aile içinde kararlar alınırken sizin de fikrinizi alırlar mı?		
3. İnsanları birbirleri ile tanıştırmak size kolay gelir mi?		
4. Olabildiğinde kalabalıktan uzak kalma eğiliminiz var mı?		
5. Arkadaşlarınız sosyal ilişkilerinizi istenilen düzeyde bulunurlar mı?		
6. Tanışmadığınız yeni birisine de dostça davranmak gerekir mi?		
7. Yasalara uymayan davranışları için insanlar haklı görülebilir mi?		
8. Başkalarınıza sır vermek size güç gelir mi?		
9. Saygısız oluşlarından dolayı gençlerden öç almak istediğiniz zamanlar oluyor mu?		
10. Çoğu zaman yanlış veya kötü bir şey yapacağınızdan kaygılanır mısınız?		
11. Size kötü davrandıkları için öç almayı istediğiniz kişiler oldu mu?		
12. Aileniz, onlara karşı düşünceli davrandığınız kanısında mıdır?		
13. Aileniz bireyleri genellikle birbirine karşı sakın davranırlar mı ?		
14. Birbiri ile şakalaşan kimseler arasında olmak ister misiniz?		
15. Diğer insanlarla ilişki kurmada sizi yetenekli bulurlar mı ?		
16. Genellikle karşı cinsten birisi ile çalışmaktan hoşlanır mısınız?		
17. Sahibine haber vermeden bazı şeyleri ödünç almak doğru sayılabilir mi?		
18. Kişinin toplumdaki adet ve geleneklere uyması sizce önemli midir?		
19. Kendini beğenmiş oldukları için çevrenizdeki çoğu kişileri uyarmak zorunda kaldığınız oluyor mu?		
20. Hakkınızda dedikodu yapacaklarından kuşkulandır mısınız?		

21. Zararsız yalanlar söyleyerek zor durumdan kurtulmak size kolay gelir mi?		
22. Arkadaşlarınız sizi, “eğriye eğri, doğruya doğru” diyen bir kişi olarak mı bilirler?		
23. Ailenizdeki kişilerin bazıları size karşı çok cimri davranıyor mu?		
24. Ailenizin çoğu kez her şeye itaat etmenizi beklemeleri sizi kızdırır mı?		
25. Mutlu olacağınız sayıda ve nitelikte arkadaşlarınız mı var ?		
26. Gürültülü eğlencelere katılmaktan hoşlanırsınız mı?		
27. Sosyal etkinlikler sırasında başkalarını eğlendirmek size zor gelir mi?		
28. İş ve sorumluluklardan kaçmak her zaman hatalı mıdır?		
29. İnsan verdiği sözü her zaman yerine getirmeli midir?		
30. Kapılarını açık bırakan kişilerin eşyalarının çalınmasını hakkettikleri görüşüne katılırsınız mı?		
31. Karşıt cinsten birisi ile birlikte olunca genellikle onun cinsiyeti ile ilgili şeyler mi düşünürsünüz?		
32. Bulduğunuz çevrede çok fazla konu komşu dedikoduları yapıyor mu?		
33. İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?		
34. İstekli olduğunuz toplantı veya etkinliklere katılmanız genelde engellenir mi?		
35. En az anlayış gördüğünüz yerin aileniz olduğunu düşündüğünüz oluyor mu?		
36. Koşulsuz olarak her insana yardım eder misiniz?		
37. Sönük geçmekte olan bir toplantıya öncülük edip canlandırmak size kolay gelir mi?		
38. Çabuk arkadaş edinen bir kişi misiniz?		
39. Ortaya çıkan fırsatlarda otobüse ücret ödmeden binmek bir şerefsizlik midir?		
40. İşlerini düze çıkarmak için pek çok kişinin yalan söylediği kanısında mısınız?		
41. Sosyal kurallardan oldukça bağımsız bir yaşantı içinde misiniz?		
42. Çevrenizdeki çoğu kişilerin politik görüşleri sizinkine ters düşer mi?		
43. Başkalarının saflığını kendi çıkarlarına kullanan kimseleri ayıplar mısınız?		
44. Aileniz, sizin başarılı olduğunuzu kanısında mıdır?		
45. Aileniz, yeterli düzeyde başarı olduğunuzu kanısında mıdır?		
46. Akşamları eve dönüş sizi kaygılandırır mı?		
47. Ailenizdeki kişilerden bazılarının yakınlık ve sevginize yeterince karşılık vermediği oluyor mu?		
48. Yeni tanıştığınız bir kimse ile konuşmaktan çekinir misiniz?		
49. Çevrenizdeki insanlar çoğu zaman sizi hayal kırıklığına uğratarlar mı?		
50. Sizce geçinilmesi güç kişilere de nazik davranılmalı mıdır?		
51. Davranışınızın çevrenizdekilere aykırı düşmesi sizi rahatsız eder mi ?		

52. Söz dinleyip kendisini problemin içine atmakta ısrar eden kişiler cezalarını çekmeli midir?		
53. Bazı konularda kendi kendinizle kavga içinde misiniz?		
54. İnatçı kişilere biraz zor kullanmanın onları ikna etmede yararlı olacağı kanısında mısınız?		
55. Başkalarının mutluluğunu kıskandığınız zamanlar oluyor mu?		
56. Hoşlanmadıkları için ailenizin evde misafir etmek istemedikleri arkadaşlarınız var mı?		
57. Ailenizle aranızdaki değer yargıları ve inanç farkları nedeniyle önemli sorunlarla karşılaştığınız oluyor mu?		
58. Aileniz sizden çok fazla şeyler mi bekliyor?		
59. Kız ve erkeklerin birlikte bulunduğu durumlarda kendinizi rahat hissediyor musunuz?		
60. İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?		
61. Çıkarlarını korumak için, pek doğru olmayan yollara sapanları ayıplar mısınız?		
62. Bir şeyi bulan kişiye onu saklama hakkı verilmeli midir?		
63. İnsanların inançlarında kusur etmeleri, bir diğerine bunu başkalarına yayma hakkı verir mi?		
64. Yaptığını şeylerin yanlış anlaşılacağı kaygısı içinde misiniz?		
65. İnsanların koşulsuz olarak serbest davranmalarına izin verilse toplumun iyi olacağı kanısında mısınız?		
66. İçinde bulunduğunuz koşullardan dolayı sık sık sinirlendiğiniz olur mu?		
67. Başka bir aile veya grubun üyesi olmayı istediğiniz zamanlar olur?		
68. Aile bireylerinin kişisel meselelerinizi bilmek istemelerinden şikayetçi misiniz?		
69. Aileniz karşı cinsten olan arkadaşlarınızı genellikle reddeder mi?		
70. Bulduğunuz çevrede halk tarafından seilmeyen çok kişi var mı?		
71. Topluluk içinde tanıştığınız insanlarla çabucak kaynaşabiliyor musunuz?		
72. Uzlaşma kabul etmeyen kişilere nazik davranır mısınız?		
73. Arkadaşlarınız sizi, eğriye eğri doğruya doğru diyen bir kişi olarak mı bilirler?		
74. Saygısızlık gösterenlere aynı şekilde cevap verir misiniz?		
75. Onlara aldırmamak yerine öç almanın daha iyi olduğu kanısında mısınız?		
76. Yasalara aykırı davranmadan yasanın bir açığından yararlanmada bir sakınca görür müsünüz?		
77. Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?		
78. Evden kaçıp başka bir yere gitmeyi düşündüğünüz zamanlar oluyor mu?		
79. Aileniz bireylerinin hepsini denk ölçüler içinde seviyor musunuz?		
80. Evde sakin olmak için ya susmak ya da dışarı çıkmak zorunda olduğunuz zamanlar oluyor mu?		

81. Taşıdığınız sorumlulukların ağırlığı sizi fazlaca hareketsiz hale getiriyor mu?		
82. Neşeli arkadaşlar arasına katılınca üzüntülerinizi unutabiliyor musunuz?		
83. Sıkışık durumlardan kurtulmak için gerçeği söylemediğiniz zamanlar oluyor mu?		
84. Bulunmuş olan bir eşyayı her zaman iade etmek gerekli midir?		
85. Yaşamının bir döneminde her insanın bir şeyler çalmış olabileceği görüşüne katılır mısınız?		
86. Bazı insanların mal ve mülklerinin tahrip etmeyi hak ettiklerini düşündüğünüz olur mu?		
87. Size kötü davrandıkları için öç almayı istediğiniz kişiler oldu mu?		
88. Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?		

9- Anne ve babam beni en iyi olmam için teşvik ederler.

A) B)

10- Anne ve babam kötü bir davranışta bulunduğumu yüzüme vurmak ve kendimi suçlu hissetmem için üzgün veya ilgisiz görüşmeye çalışırlar.

A) B)

11- Bana kötü bir şey olması ihtimalini anne ve babamın oldukça abarttığını düşünüyorum.

A) B)

12- Eğer olaylar benim aleyhime gelişirse anne ve babamın benimle ilgilenip beni cesaretlendirmeye çalışacaklarına eminim.

A) B)

13- Ben her zaman ailenin kötü çocuğu veya hedef tahtası olmuşumdur.

A) B)

14- Anne ve babam beni beğendiklerini sözleri ve davranışları ile belli ederler.

A) B)

15- Anne ve babamın kardeşlerimi benden daha fazla sevdiklerini hissetmişimdir.

A) B)

16- Annem ve babam benim utanmama yol açacak şekilde davranırlar.

A) B)

17- Annem ve babam pek fazla endişelenmeden nereye istersem oraya gidebilirim.

A) B)

18- Anne ve babamın yaptığım her şeye karıştıklarını hissedirim.

A) B)

19- Benimle anne ve babam arasında bir sıcaklık ve yakınlık her zaman için vardır.

A) B)

20- Anne ve babam ne yapıp ne yapmam gerektiği konusunda sıkı kurallar

geliştirmişler ve buna sıkı sıkıya bağlı kalmışlardır.

A) B)

21- Anne ve babam beni küçük hatalar için bile en ağır şekilde cezalandırırlar.

A) B)

22- Anne ve babam neler giymem ve nasıl görünmem gerektiği konusunda daima kendileri karar vermek isterler.

A) B)

23- Yapmaya çalıştığım şeylerle ilgili olarak başarı kazandığımda anne ve babamın benimle gurur duyduklarını hep hissedirim.

A) B)

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Fevziye Deniz

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans : 2019, Medipol Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji

Yüksek Lisans : 2022, İstanbul Gedik Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Program

MESLEKİ DENEYİM VE EĞİTİMLER:

Lisans eğitimini 2014-2019 yılları arasında onur derecesiyle tamamlamış ve 2018 yılında Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Servisinde zorunlu stajını gerçekleştirmiştir. Lisans dönemi boyunca çeşitli özel bir danışmanlık merkezlerinde gönüllü asistan psikolog olarak görev almıştır.

Yüksek lisans eğitimi kapsamında Dinamik Yönelimli Terapi eğitimi almıştır. Yüksek lisans eğitiminde 2 dönem psikodinamik yönelimli süpervizyon almıştır.

Yüksek lisans eğitimi kapsamında Kartal Belediyesi Kadın Danışma Merkezi'nde zorunlu stajını tamamlamıştır.

SCL-90, Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI), ve Çocuk Resimlerinin Psiko-Pedagojik Analizi ve Çocuk Testleri Uygulayıcı eğitimleri bulunmaktadır. Ayrıca Bilişsel ve Davranışsal Terapi Eğitimi ve Gottman Çift Terapisi eğitimi almıştır.